

Nr 56

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.; given Stockholms slott den 15 februari 1963.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll över justitiedepartementsärenden vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; samt

2) lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att erhålla en för riket enhetlig valorganisation föreslås i propositionen, att den gällande organisationen med en valnämnd för varje valdistrikt på landet avskaffas och ersättes av en ordning med en enda valnämnd för varje kommun samt att magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionernas befattning med andrakammarvalen och kommunalvalen övertages av valnämnder. Enligt förslaget skall sålunda i varje kommun — vare sig fråga är om landskommun, köping eller stad — de allmänna valen förberedas och ledas av en valnämnd, gemensam för hela kommunen. Sådan valnämnd föreslås i propositionen erhålla samma sammansättning som den nu för varje valdistrikt på landet inrättade valnämnden. Är kommun indelad i flera valdistrikt, skall enligt förslaget kommunens valnämnd för varje valdistrikt utse erforderligt antal personer att såsom valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. För Stockholms del överensstämmer den föreslagna valorganisationen med den som för närvarande är föreskriven för denna stad. I propositionen föreslås tillika, att länsstyrelse skall för såväl landsbygd som städer vara sammanräkningsmyndighet vid samtliga allmänna val. Vidare förordas, att preliminär röstsammanräkning blir obligatorisk vid samtliga kommunalval.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796)****om val till riksdagen**

Härigenom förordnas, *dels* att 90 och 90 a §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skola upphöra att gälla, *dels ock* att 1, 32, 33, 35, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 50, 53, 55 a, 57, 58, 91, 95 och 96 §§ samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 §.

För valen till första kammaren indelas riket i nitton valkretsar nämligen:

1. Stockholms stad.
2. Stockholms län och Uppsala län.
3. Södermanlands län och Västmanlands län.
4. Östergötlands län med Norrköpings stad.
5. Jönköpings län.
6. Kronobergs län och Hallands län.
7. Kalmar läns norra och södra landstingsområden samt Gotlands län.
8. Blekinge län och Kristianstads län.
9. Malmöhus län med Malmö stad och Hälsingborgs stad.
10. Göteborgs stad.
11. Göteborgs och Bohus län.
12. Älvsborgs län.
13. Skaraborgs län.
14. Värmlands län.
15. Örebro län.
16. Kopparbergs län.
17. Gävleborgs län med Gävle stad.
18. Västernorrlands län och Jämtlands län.
19. Västerbottens län och Norrbottens län.

För valen till första kammaren indelas riket i nitton valkretsar nämligen:

1. Stockholms stad.
2. Stockholms län och Uppsala län.
3. Södermanlands län och Västmanlands län.
4. Östergötlands län med Norrköpings stad.
5. Jönköpings län.
6. Kronobergs län och Hallands län.
7. Kalmar läns norra och södra landstingsområden samt Gotlands län.
8. Blekinge län och Kristianstads län.
9. Malmöhus län med Malmö stad.
10. Göteborgs stad.
11. Göteborgs och Bohus län.
12. Älvsborgs län.
13. Skaraborgs län.
14. Värmlands län.
15. Örebro län.
16. Kopparbergs län.
17. Gävleborgs län.
18. Västernorrlands län och Jämtlands län.
19. Västerbottens län och Norrbottens län.

¹ Senaste lydelse av 32 §, se SFS 1930: 180, av 35 §, se SFS 1931: 185, av 90 §, se SFS 1932: 271, av 91 §, se SFS 1940: 271, av 45 §, se SFS 1942: 175, av 42 § och 46 §, se SFS 1946: 329, av 39 §, se SFS 1946: 498, av 40 §, se SFS 1947: 202, av 90 a §, se SFS 1953: 294, av 33 §, se SFS 1953: 757, samt av 55 a §, 57 §, 58 §, 95 § och 96 §, se SFS 1962: 71.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

32 §.

1. Förslag om indelning i valdistrikt, som i 31 § 3 och 7 mom. sägs, må väckas genom framställning hos Konungens befallningshavande av den, som är boende och vid riksdagsmannaval röstberättigad inom den kommun eller del av kommun, om vars delning i valdistrikt är fråga. Ej må framställning bifallas med mindre yttrande inhämtats från *kommunalstämman* eller i stad *magistrat* och stadsfullmäktige. Skall kommun på landet delas, må delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valdistrikt.

Utan föregående framställning vare Konungens befallningshavande berättigad och i fall, varom stadgas i 31 § 6 mom., pliktig att om indelning i valdistrikt eller ändring i redan skedd indelning förordna, sedan på landet *kommunalstämma* och i stad stadsfullmäktige beretts tillfälle att i ärendet avgiva yttrande. Om ändring i distriktsindelning vare Konungens befallningshavande pliktig att i den ordning nyss sagts förordna även för det fall, att så erfordras, då kommun, efter att tidigare hava indelats i valdistrikt för riksdagsmannaval, delas i valkretsar för val av kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige.

Beslut angående indelning i valdistrikt skall av Konungens befallningshavande omedelbart kungöras och, där det icke på anförda besvär undanröjts, träda i tillämpning, *på landet beträffande val, som förrättas enligt den under nästpåföljande år upprättade röstlängden, och i stad å tid, som i beslutet skall angivas.*

2. Över beslut, ————— om kommunalstyrelse.

33 §.

För varje *valdistrikt å landet* skall finnas en valnämnd av fem inom *distriktet* boende personer, vilka utses för fyra år. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av Konungens befallnings-

1. Förslag om indelning i valdistrikt, som i 31 § 3 och 7 mom. sägs, må väckas genom framställning hos Konungens befallningshavande av den, som är boende och vid riksdagsmannaval röstberättigad inom den kommun eller del av kommun, om vars delning i valdistrikt är fråga. Ej må framställning bifallas med mindre yttrande inhämtats från *kommunalfullmäktige* eller i stad stadsfullmäktige. Skall kommun på landet delas, må delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valdistrikt.

Utan föregående framställning vare Konungens befallningshavande berättigad och i fall, varom stadgas i 31 § 6 mom., pliktig att om indelning i valdistrikt eller ändring i redan skedd indelning förordna, sedan på landet *kommunalfullmäktige* och i stad stadsfullmäktige beretts tillfälle att i ärendet avgiva yttrande. Om ändring i distriktsindelning vare Konungens befallningshavande pliktig att i den ordning nyss sagts förordna även för det fall, att så erfordras, då kommun, efter att tidigare hava indelats i valdistrikt för riksdagsmannaval, delas i valkretsar för val av kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige.

Beslut angående indelning i valdistrikt skall av Konungens befallningshavande omedelbart kungöras och, där det icke på anförda besvär undanröjts, träda i tillämpning å tid, som i beslutet skall angivas.

För varje *kommun* skall finnas en valnämnd av fem inom *kommunen* boende personer, vilka utses för fyra år. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande före

(Gällande lydelse)

havande före utgången av året näst efter det, då allmänna val av kommunalfullmäktige ägde rum. De fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljas under nyssnämnda år å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest anställas. Utses ny valnämnd under annat år än nu sagts, skall valet avse allenast den tid, som återstår av löpande fyraårsperiod. Det åligger kommunalfullmäktiges ordförande att ofördröjligen om valet underrätta valnämndens ordförande samt utan lösen låta tillställa en var av de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag av protokollet, i vad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blivit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshavande i länskungörelserna årligen meddela underrättelse.

(Föreslagen lydelse)

utgången av året näst efter det, då allmänna val av kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige ägde rum. De fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljas under nyssnämnda år å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest anställas. Utses ny valnämnd under annat år än nu sagts, skall valet avse allenast den tid, som återstår av löpande fyraårsperiod. Det åligger kommunalfullmäktiges och i stad stadsfullmäktiges ordförande att ofördröjligen om valet underrätta valnämndens ordförande samt utan lösen låta tillställa en var av de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag av protokollet, i vad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blivit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshavande i länskungörelserna årligen meddela underrättelse.

35 §.

Av *kommunalstämma* lämnat uppdrag att vara ledamot eller suppleant i valnämnd må ej annan avsäga sig än ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som uppnått sextio års ålder; samt den, vilken eljest uppger hinder, som av *stämman* godkännes.

Av *kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige* lämnat uppdrag att vara ledamot eller suppleant i valnämnd må ej annan avsäga sig än ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som uppnått sextio års ålder; samt den, vilken eljest uppger hinder, som av *fullmäktige* godkännes.

39 §.

Senast den 30 juni skall röstlängd vara avsänd eller avlämnad *för landet* till ordföranden i valnämnden och *i stad till magistraten*.

Senast den 30 juni skall röstlängd vara avsänd eller avlämnad till ordföranden i valnämnden.

Envar, som — — — — — avskrift därav.

40 §.

Från och — — — — — för granskning.

Där å — — — — — valdistriktets område.

Det åligger Konungens befallningshavande att senast den 30 juni kungöra, på sätt i 41 § sägs, tid och ställe för framläggandet av röstlängd. Å valnämndens ordförande eller *magistraten* ankommer att ofördröjligen till

Det åligger Konungens befallningshavande att senast den 30 juni kungöra, på sätt i 41 § sägs, tid och ställe för framläggandet av röstlängd. Å valnämndens ordförande ankommer att ofördröjligen till envar i röstläng-

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angivande av den eller de omständigheter, på grund varav han från rösträtt uteslutits. Till dem, vilka sakna stadigt hemvist, vare dock ej nödigt att sända underrättelse.

I kungörelse samt underrättelse, varom i denna paragraf förmåles, skall jämväl angivas tiden, inom vilken anmärkning mot röstlängd för att upptagas till prövning bör, jämlikt 42 § här nedan, vara till valnämndens ordförande *eller magistraten* inlämnad, samt tid och ställe för prövning enligt 45 § av sålunda gjorda anmärkningar.

den upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angivande av den eller de omständigheter, på grund varav han från rösträtt uteslutits. Till dem, vilka sakna stadigt hemvist, vare dock ej nödigt att sända underrättelse.

I kungörelse samt underrättelse, varom i denna paragraf förmåles, skall jämväl angivas tiden, inom vilken anmärkning mot röstlängd för att upptagas till prövning bör, jämlikt 42 § här nedan, vara till valnämndens ordförande inlämnad, samt tid och ställe för prövning enligt 45 § av sålunda gjorda anmärkningar.

42 §.

Vill någon, vilken rösträtt enligt längden ej tillkommer, för sig påstå sådan rätt, eller anser någon, att annan icke må vara däri upptagen såsom röstberättigad, äger han att sina anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av de bevis han vill åberopa, ingiva till valnämndens ordförande *eller magistraten* sist den 18 juli.

Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

Vill någon, vilken rösträtt enligt längden ej tillkommer, för sig påstå sådan rätt, eller anser någon, att annan icke må vara däri upptagen såsom röstberättigad, äger han att sina anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av de bevis han vill åberopa, ingiva till valnämndens ordförande sist den 18 juli.

43 §.

Har någon i rätt tid gjort anmärkning däremot, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad, skall härom till denne av valnämndens ordförande *eller magistraten* ofördröjligen med allmänna posten sändas underrättelse med angivande av dagen för anmärkningens prövning. Sådan underrättelse skall avfattas enligt av Konungen fastställt formulär.

Har någon i rätt tid gjort anmärkning däremot, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad, skall härom till denne av valnämndens ordförande ofördröjligen med allmänna posten sändas underrättelse med angivande av dagen för anmärkningens prövning. Sådan underrättelse skall avfattas enligt av Konungen fastställt formulär.

45 §.

Den 25 juli eller, om söndag då infaller, nästa dag sammanträder *på landet för varje valdistrikt* valnämnden för prövning av de mot röstlängden framställda anmärkningarna.

Den 25 juli eller, om söndag då infaller, nästa dag sammanträder valnämnden för prövning av de mot röstlängden framställda anmärkningarna. Sammanträdet skall bör-

(Gällande lydelse)

Samma lag vare i stad för magistraten, dock att sammanträde, som skulle hållas å måndag, i stället äger rum nästa dag. Sammanträdet skall börja klockan sju eftermiddagen, och vare förhandlingarna offentliga.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats till bemötande av gjorda anmärkningar med rätt för den, mot vilkens rösträtt anmärkning blivit enligt 42 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den 18 juli, skall valnämnden eller magistraten över varje i behörig tid framställd anmärkning omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling avkunna beslut, som, med angivande i korthet av skälen därför, tecknas å den provade anmärkningsskriften.

I röstlängden — — — — — beslut föranledas.

Röstlängden, sålunda rättad, underskrives av valnämnden eller magistraten. Har anmärkning mot röstlängden ej inom behörig tid framställts, varde intyg därom av valnämndens ordförande eller magistraten tecknat å längden.

(Föreslagen lydelse)

ja klockan sju eftermiddagen, och vare förhandlingarna offentliga.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats till bemötande av gjorda anmärkningar med rätt för den, mot vilkens rösträtt anmärkning blivit enligt 42 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den 18 juli, skall valnämnden över varje i behörig tid framställd anmärkning omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling avkunna beslut, som, med angivande i korthet av skälen därför, tecknas å den provade anmärkningsskriften.

Röstlängden, sålunda rättad, underskrives av valnämnden. Har anmärkning mot röstlängden ej inom behörig tid framställts, varde intyg därom av valnämndens ordförande tecknat å längden.

46 §.

1. Vill någon klaga över beslut, som i 45 § sägs, göra härom anmälan hos valnämndens ordförande eller magistraten genast eller sist å tredje dagen från den dag, då beslutet avkunnades, och ingive sina besvär till Konungens befallningshavande sist å tionde dagen från sistnämnda dag.

Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten att, då anmälan om besvär sker, därom göra anteckning vid beslutet å anmärkningsskriften samt att, sedan den för anmälan bestämda tid utlupit, ofördröjligen insända till Konungens befallningshavande utdrag av röstlängden i de delar, som angå besvär, varom anmälan skett, ävensom handlingarna rörande dessa besvär.

2. Avse besvärn — — — — — för delgivningen.

1. Vill någon klaga över beslut, som i 45 § sägs, göra härom anmälan hos valnämndens ordförande genast eller sist å tredje dagen från den dag, då beslutet avkunnades, och ingive sina besvär till Konungens befallningshavande sist å tionde dagen från sistnämnda dag.

Det åligger valnämndens ordförande att, då anmälan om besvär sker, därom göra anteckning vid beslutet å anmärkningsskriften samt att, sedan den för anmälan bestämda tid utlupit, ofördröjligen insända till Konungens befallningshavande utdrag av röstlängden i de delar, som angå besvär, varom anmälan skett, ävensom handlingarna rörande dessa besvär.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

50 §.

Då inkommet besvärsmål är i skick att kunna avgöras, teckne Konungens befällningshavande å besvärshandlingarna sitt beslut och återsände handlingarna till valnämndens ordförande eller magistraten. De rättelser, som av Konungens befällningshavandes beslut föranledas, skola av ordföranden eller magistraten i röstlängden införas.

Ej må — — — — — part återställas.

53 §.

Ej må vid klagan över beslut i fråga om anmärkning mot röstlängd andra bevis gälla än de, som hos valnämnden eller magistraten varit i laga ordning företedda.

Då inkommet besvärsmål är i skick att kunna avgöras, teckne Konungens befällningshavande å besvärshandlingarna sitt beslut och återsände handlingarna till valnämndens ordförande. De rättelser, som av Konungens befällningshavandes beslut föranledas, skola av ordföranden införas i röstlängden.

Ej må vid klagan över beslut i fråga om anmärkning mot röstlängd andra bevis gälla än de, som hos valnämnden varit i laga ordning företedda.

55 a §.

Då val i hela riket till andra kammaren skall förrättas, skall, i den mån icke Konungen annorledes förordnar, för envar i röstlängden som röstberättigad vid valet upptagen person genom valnämndens eller magistratens försorg upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt den röstberättigade tillhör, dagen för valet samt den Konungens befällningshavande, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör.

Röstkortet skola — — — — —

Då annat — — — — — erhålla

erhålla röstkort. Framställning om erhållande av röstkort skall göras skriftligen eller muntligen till valnämnden eller magistraten. Vid framställningen skall uppgivas den röstberättigades fullständiga namn och födelsetid samt hemvist i den ort, där han är uppförd i röstlängd. Där så begäres skall röstkortet med posten tillställas den röstberättigade. Möter för upprättande av röstkort hinder, som icke omedelbart kan delgivas sökanden, skall meddelande med angivande av hindrets art ofördröjligen översändas till honom.

Då val i hela riket till andra kammaren skall förrättas, skall, i den mån icke Konungen annorledes förordnar, för envar i röstlängden som röstberättigad vid valet upptagen person genom valnämndens försorg upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt den röstberättigade tillhör, dagen för valet samt den Konungens befällningshavande, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör.

de röstberättigade.

röstkort. Framställning om erhållande av röstkort skall göras skriftligen eller muntligen till valnämnden. Vid framställningen skall uppgivas den röstberättigades fullständiga namn och födelsetid samt hemvist i den ort, där han är uppförd i röstlängd. Där så begäres skall röstkortet med posten tillställas den röstberättigade. Möter för upprättande av röstkort hinder, som icke omedelbart kan delgivas sökanden, skall meddelande med angivande av hindrets art ofördröjligen översändas till honom.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Röstkort må — — — — — till efterrättelse.

Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

57 §.

1. Val förrättas på landet inför valnämnden samt i stad, som utgör ett valdistrikt, inför magistraten och i annan stad inför magistratens deputerade, varom i 91 § sägs.

Om rätt — — — — — i 70—75 §§.

2. Valet äger — — — — — inom vallokalen.

Det åligger — — — — — avbryta förrättningen.

I vallokal — — — — — omförmälda lista.

1. Val förrättas inför valnämnden eller, om i kommun äro flera valdistrikt, inför valnämndens deputerade, varom i 91 § sägs.

58 §.

Valet skall — — — — — gudstjänsten pågår.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av valnämnden eller magistraten förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av valnämnden förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.

91 §.

Äro i stad flera valdistrikt, skall magistraten eller i stad utan magistrat valnämnden för varje valdistrikt utse tre eller flera personer att såsom magistratens eller valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Av dessa förer den främste ordet. Protokollet över valförrättningen föres av den magistraten eller valnämnden därtill utsett.

Äro i kommun flera valdistrikt, skall valnämnden för varje valdistrikt utse tre eller flera personer att såsom valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Valnämnden förordnar en av dem att förera ordet. Protokollet över valförrättningen föres av den valnämnden därtill utsett.

95 §.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja, att de anordningar, som avses i 60 §, ordentligen verkställas.

Kostnaden för dessa anordningar och för kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat samt för blanketter till röstkort, skall gäldas av kommunerna, vilka jäm-

Valnämnden åligger ombesörja, att de anordningar, som avses i 60 §, ordentligen verkställas.

Kostnaden för dessa anordningar och för kungörande, som åligger valnämndens ordförande, samt för blanketter till röstkort skall gäldas av kommunerna, vilka jämväl hava att tillhandahålla lämpliga vallokaler.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

väl hava att tillhandahålla lämpliga vallokaler.

Röstmottagare å — — — — — uppdragets fullgörande.

96 §.

Kuvert, varom förmåles i 60, 63 och 73 §§, skola vara av ogenomskingligt papper samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning enligt av Konungen fastställda formulär. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg samt på dess bekostnad tillhandahållas valnämnden eller magistraten ävensom röstmottagare. I 63 § omförmälda kuvert ävensom ytterkuvert som avses i 73 § skola på statsverkets bekostnad tillhandahållas jämväl i riksdagen representerat politiskt parti.

I 63 § omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god tid före valet finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten eller valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten eller valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger — — — — — 73 §§ sägs.

Blanketter till valsedlar ävensom sådana ytterkuvert och omslag, som avses i 68 § 3 mom., skola på statsverkets bekostnad tillhandahållas valnämnden eller magistraten.

Kuvert, varom förmåles i 60, 63 och 73 §§, skola vara av ogenomskingligt papper samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning enligt av Konungen fastställda formulär. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg samt på dess bekostnad tillhandahållas valnämnden ävensom röstmottagare. I 63 § omförmälda kuvert ävensom ytterkuvert som avses i 73 § skola på statsverkets bekostnad tillhandahållas jämväl i riksdagen representerat politiskt parti.

I 63 § omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god tid före valet finnas tillgängliga hos valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Blanketter till valsedlar ävensom sådana ytterkuvert och omslag, som avses i 68 § 3 mom., skola på statsverkets bekostnad tillhandahållas valnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

Valnämnd för den fyraårsperiod, som börjar den 1 januari 1964, skall under år 1963 utses med tillämpning av nya lagens bestämmelser.

Uppdrag såsom ordförande, ledamot eller suppleant i valnämnd, vilket meddelats med stöd av äldre lag och omfattar tid efter 1963 års utgång, skall upphöra vid nya lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Lag

om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253)

Härigenom förordnas, dels att 33 § 3 mom. och 63 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 skola upphöra att gälla, dels ock att 3 § 4 mom., 5 §, 9 §, 19 § 1 och 2 mom., 20 § 3 mom., 22 §, 34 §, 42 §, 43 §, 44 § 5 mom., 48 § 1 mom., 49 § 2 mom., 51 §, 56 §, 59 § och 60 § samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

4 mom. Beslut om distriktsindelning enligt lagen om val till riksdagen skall, där det icke på anförda besvär undanröjts, träda i tillämpning på landet beträffande kommunalval, som förrättas enligt den under nästföljande år upprättade röstlängden, och i stad å tid, som anges i beslutet.

4 mom. Beslut om distriktsindelning enligt lagen om val till riksdagen skall, där det icke på anförda besvär undanröjts, träda i tillämpning å tid, som anges i beslutet.

5 §.

Kommunalval förrättas för varje valdistrikt på landet inför den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för distriktet, samt i stad inför magistraten eller sådana dess deputerade, som avses i nämnda lag.

Kommunalval förrättas inför den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för kommunen, eller, om i kommunen äro flera valdistrikt, inför deputerade, som valnämnden utser. Beträffande deputerade som nu sagts äger 91 § lagen om val till riksdagen motsvarande tillämpning.

Har länsstyrelse meddelat förordnande, som avses i 3 § 2 mom., skall val av municipalfullmäktige förrättas inför valnämnden i vart och ett av de valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, vilka helt eller delvis ingå i municipalsamhället. Eljest skall i municipalsamhälle, som ej helt sammanfaller med ett eller flera

¹ Senaste lydelse av 22 § 2 mom., 34 § och 43 §, se SFS 1942: 177, av 9 §, se SFS 1946: 491, av 63 §, se SFS 1953: 295, av 5 § och 22 § 1 mom., se SFS 1953: 756, av 48 § 1 mom., se SFS 1959: 60, av 19 § 2 mom., 51 § och 56 §, se SFS 1961: 606, samt av 19 § 1 mom., 20 § 3 mom., 44 § 5 mom., 59 § och 60 §, se SFS 1962: 72.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

valdistrikt vid val till andra kammaren, val av municipalfullmäktige förrättas inför valnämnden i det distrikt vid val till andra kammaren, varav municipalsamhället utgör del, eller, där samhället ingår i flera sådana distrikt, inför valnämnden i det distrikt, som länsstyrelsen bestämmer.

Där valdistrikt vid val av kyrkofullmäktige ej helt sammanfaller med valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, skall val av kyrkofullmäktige förrättas inför valnämnden i det distrikt vid val till andra kammaren, varav det kyrkliga valdistriktet utgör del. Meddelar länsstyrelse beträffande valdistrikt på landet förordnande, som avses i 3 § 3 mom., skall länsstyrelsen tillika förordna, inför vilken valnämnd val av kyrkofullmäktige i det sålunda bildade distriktet skall förrättas.

Meddelar länsstyrelse vid val av kyrkofullmäktige förordnande, som avses i 3 § 3 mom., skall länsstyrelsen tillika, om det därigenom bildade valdistriktet kommer att omfatta delar av flera kommuner, förordna, inför vilken valnämnd eller valnämnds deputerade val av kyrkofullmäktige i det sålunda bildade distriktet skall förrättas.

9 §.

Senast den 30 juni skall röstlängden vara upprättad och avsänd eller avlämnad på landet till valnämndens ordförande och i stad till magistraten.

Senast den 30 juni skall röstlängden vara upprättad och avsänd eller avlämnad till valnämndens ordförande.

Envar äger — avskrift därav.

Vad i lagen om val till riksdagen stadgas om röstlängds framläggande till granskning och om kungörelse därom, om underrättelse till person, som i längden upptagits såsom icke röstberättigad, om framställande av anmärkning mot längden och om underrättelse till den, mot vilkens rösträtt anmärkning framställts, om prövning av sådan anmärkning samt om längdens justering ävensom om klagan över valnämndens eller magistratens beslut skall äga motsvarande tillämpning beträffande röstlängd, som avses i detta kapitel.

Vad i lagen om val till riksdagen stadgas om röstlängds framläggande till granskning och om kungörelse därom, om underrättelse till person, som i längden upptagits såsom icke röstberättigad, om framställande av anmärkning mot längden och om underrättelse till den, mot vilkens rösträtt anmärkning framställts, om prövning av sådan anmärkning samt om längdens justering ävensom om klagan över valnämndens beslut skall äga motsvarande tillämpning beträffande röstlängd, som avses i detta kapitel.

19 §.

1 mom. Då kommunalval skall förrättas, skall, i den mån icke Konungen annorledes förordnar, för envar i röstlängden som röstberättigad vid

1 mom. Då kommunalval skall förrättas, skall, i den mån icke Konungen annorledes förordnar, för envar i röstlängden som röstberättigad vid

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

valet upptagen person genom valnämndens eller magistratens försorg upprättas röstkort, utvisande den röstberättigades namn, yrke eller titel, det valdistrikt den röstberättigade tillhör, dagen för valet samt den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets den röstberättigade tillhör. Röstkort må upprättas gemensamt för flera kommunalval. Är väljaren icke röstberättigad vid samtliga valen, skall förhållandet tydligt angivas å kortet.

Röstkortet skola — — — — — de röstberättigade.

Upprättande och — — — — — vid valet.

2 mom. Har röstkort — — — — — erhålla röstkort.

Framställning om erhållande av röstkort skall göras skriftligen eller muntligen till valnämnden eller magistraten. Vid framställningen skall uppgivas den röstberättigades fullständiga namn och födelsetid samt hemvist i den ort, där han är uppförd i röstlängd. Där så begäres, skall röstkortet med posten tillställas den röstberättigade. Möter för upprättande av röstkort hinder, som icke omedelbart kan delgivas sökanden, skall meddelande med angivande av hindrets art ofördröjligen översändas till honom.

Röstkort må — — — — — före valdagen.

20 §.

3 mom. Om val av kyrkofullmäktige skall i den för kyrkostämman föreskrivna ordningen kungörelse sist trettioförsta dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom. a) — d).

3 mom. Om val av kyrkofullmäktige skall valnämndens ordförande sist trettioförsta dagen före valdagen utfärda kungörelse i den för kyrkostämman föreskrivna ordningen. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom. a) — d).

22 §.

1 mom. Val skall — — — — — gudstjänsten pågår.

Vallokal och valtider för varje valdistrikt bestämmas i stad av magistraten och på landet av valnämnden. Om beslut beträffande vallokal och valtider vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall underrättelse medde-

Vallokal och valtider för varje valdistrikt bestämmas av valnämnden. Om beslut beträffande vallokal och valtider vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall underrättelse meddelas länsstyrelsen före juli månads ut-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

las länsstyrelsen före juli månads utgång det år, då valet skall äga rum.

2 mom. Där flera val förrättas å samma dag och inför samma valförrättare, skola valen förrättas i samband, så att tillfälle beredes väljare, som äger utöva rösträtt vid flera val, att samtidigt avgiva sina röster. Om sammanräkning av de vid de särskilda valen avgivna rösterna skall verkställas av olika myndigheter, skall särskilt exemplar av röstlängden användas vid varje val. Förrättas samtidigt flera än två val, skola dock i ett och samma exemplar införas anteckningar om utövad rösträtt vid de val, för vilka sammanräkning skall verkställas av samma myndighet.

gång det år, då valet skall äga rum.

2 mom. Där flera val förrättas å samma dag och inför samma valförrättare, skola valen förrättas i samband, så att tillfälle beredes väljare, som äger utöva rösträtt vid flera val, att samtidigt avgiva sina röster.

34 §.

1 mom. Vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och municipalfullmäktige så ock vid val av stadsfullmäktige för stad, som ej deltagar i landsting, ävensom vid val av kyrkofullmäktige för församling, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad förfares, sedan i 33 § 2 mom. föreskrivna åtgärder vidtagits, på följande sätt.

Sedan i 33 § 2 mom. föreskrivna åtgärder vidtagits, förfares på följande sätt.

- a) Valkuverten öppnas — — — innehållet uttages.
- b) Befinnes därvid — — — dessas antal.
- c) Förekommer anledning — — — dessas antal.
- d) De valsedlar, — — — samt antal.
- e) De omslag, — — — å protokollet.
- f) I protokollet — — — sedlar inlagts.
- g) Förrättningen bör — — — äro obrutna.

h) Sedan de i a)—f) föreskrivna åtgärderna vidtagits samt valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas valförrättningen. Skall röstsammanräkningen verkställas av annan än valförrättaren, åligger det denne att ofördröjligen till den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, insända dels de förseglade omslag, som avses i denna moment, dels valprotokollet, dels ock röstlängden. Sker insändandet med posten, skall försändelsen anordnas som värdepost. Då sådant insändande

h) Sedan de i a)—f) föreskrivna åtgärderna vidtagits samt valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas valförrättningen. Valförrättaren skall därefter ofördröjligen till den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, insända dels de förseglade omslag, som avses i denna paragraf, dels valprotokollet, dels ock röstlängden. Sker insändandet med posten, skall försändelsen anordnas som värdepost.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ej skall äga rum, skola omslagen jämte protokollet läggas i säkert förvar.

2 mom. Vid val av stadsfullmäktige för stad, som deltagar i landsting, samt vid val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling äger magistraten besluta, att de i 1 mom. omförmälda åtgärderna skola vidtagas.

42 §.

Sammanräkning av de vid kommunalval avgivna rösterna verkställs vid val av landstingsmän

för valkrets, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, av länsstyrelsen;

för stad, som bildar egen valkrets, av magistraten; och

för annan stadsvalkrets av magistraten i den folkrikaste staden;

vid val av kommunalfullmäktige och municipalfullmäktige av länsstyrelsen;

vid val av stadsfullmäktige av magistraten; samt

vid val av kyrkofullmäktige

för församling, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, av länsstyrelsen, och

för stadsförsamling av magistraten.

Sammanräkning av de vid kommunalval avgivna rösterna verkställs av länsstyrelsen.

43 §.

Sammanräkning verkställs vid offentlig förrättning, som *ej* må påbörjas förrän å åttonde dagen efter valdagen. Där sammanräkning verkställs av magistrat, skall den påbörjas senast å femtonde dagen efter valdagen samt i annat fall *ske så snart omständigheterna medgiva det.* Där magistrat har att verkställa sammanräkning för flera samtidigt förrättade val, må dock sammanräkning, som *icke* kan påbörjas inom sagda tid, företagas så snart omständigheterna medgiva det.

Där sammanräkning verkställs av länsstyrelse, skall om förrättningen utfärdas kungörelse med uppgift i förekommande fall å den ordningsföljd,

Sammanräkning verkställs vid offentlig förrättning, som *skall påbörjas så snart ske kan, dock icke* förrän å åttonde dagen efter valdagen.

Om förrättningen utfärdas kungörelse med uppgift i förekommande fall å den ordningsföljd, vari sammanräkningen, därest hinder icke

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

vari sammanräkningen, därest hinder icke möter, kommer att företagas för olika val. Sådan kungörelse skall senast sex dagar före förrättningens början införas i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Där sammanräkning verkställles av magistrat, skall tid och ställe för sammanräkningen sist dagen därförut kungöras i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Det åligger den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, att i god tid före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 33 § 3 mom. eller 34 § 1 mom., inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från försumlig valförrättare infordra vad som fattas. Myndigheten verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar myndigheten, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

44 §.

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ågt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning. Hava avgivna valsedlar icke förvarats på föreskrivet sätt, skola de förklaras ogilla, såframt ej skäligen anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med valsedlarna.

möter, kommer att företagas för olika val. Sådan kungörelse skall senast sex dagar före förrättningens början införas i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Det åligger länsstyrelsen att i god tid före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 34 §, inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från försumlig valförrättare infordra vad som fattas. Länsstyrelsen verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar länsstyrelsen, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter länsstyrelsen prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning. Hava avgivna valsedlar icke förvarats på föreskrivet sätt, skola de förklaras ogilla, såframt ej skäligen anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med valsedlarna.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

48 §.

1 mom. Utses någon för samma tid i två eller flera valkretsar till landstingsman eller fullmäktig, skall på honom ankomma att bestämma, i vilken valkrets han skall anses vald. Det åligger honom att om sitt beslut göra skyndsamt anmälan, *då fråga är om val till landstingsman*, hos länsstyrelsen och eljest hos den myndighet, som verkställt sammanräkningen.

Då anmälan — — — — — fullmäktigs avgång.

49 §.

2 mom. Kan förrättningen icke på en dag bringas till slut eller finnes eljest nödigt att uppskjuta eller avbryta densamma, skola alla valsedlar inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och förrättningen må ej ånyo företagas, innan *den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen*, inför öppna dörrar förvissat sig, att de åsatta sigillerna äro obrutna.

1 mom. Utses någon för samma tid i två eller flera valkretsar till landstingsman eller fullmäktig, skall på honom ankomma att bestämma, i vilken valkrets han skall anses vald. Det åligger honom att om sitt beslut göra skyndsamt anmälan hos länsstyrelsen.

2 mom. Kan förrättningen icke på en dag bringas till slut eller finnes eljest nödigt att uppskjuta eller avbryta densamma, skola alla valsedlar inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och förrättningen må ej ånyo företagas, innan *länsstyrelsen* inför öppna dörrar förvissat sig, att de åsatta sigillerna äro obrutna.

51 §.

Efter röstsammanräkning för val av *landstingsmän* åligger det länsstyrelsen eller magistrat, som verkställt sammanräkning, att översända avskrift av protokollet över förrättningen till landstingets expedition samt att utan avgift skyndsamt låta tillställa var och en landstingsman och suppleant ett utdrag av detsamma i vad det rör honom, gällande detta protokollsutdrag såsom fullmakt för den valde. *Magistraten skall ock inom tre dagar efter röstsammanräkningen till länsstyrelsen insända utdrag av protokollet över förrättningen, upptagande de personers namn och boplatser, som blivit utsedda till landstingsmän och suppleanter, med angivande tillika av den ordning, i vilken de för varje särskild landstingsman valda suppleanterna blivit utsedda.*

Efter röstsammanräkning för val av *landstingsmän* åligger det länsstyrelsen att översända avskrift av protokollet över förrättningen till landstingets expedition samt att utan avgift skyndsamt låta tillställa var och en landstingsman och suppleant ett utdrag av detsamma i vad det rör honom, gällande detta protokollsutdrag såsom fullmakt för den valde.

(Gällande lydelse)

Efter röstsammanräkning för val av *fullmäktige* åligger det länsstyrelsen eller magistrat, som verkställt sammanräkning, att översända avskrift av protokollet över förrättningen till kommunen eller församlingen samt att utan avgift skyndsamt låta tillställa var och en fullmäktig ett utdrag av förrättningsprotokollet i vad det rör honom.

(Föreslagen lydelse)

Efter röstsammanräkning för val av *fullmäktige* åligger det länsstyrelsen att översända avskrift av protokollet över förrättningen till kommunen eller församlingen samt att utan avgift skyndsamt låta tillställa var och en fullmäktig ett utdrag av förrättningsprotokollet i vad det rör honom.

56 §.

Är någon missnöjd med val, må han däröver anföra besvär hos Konungen; och skall han, vid förlust av talan, sist inom trettio dagar efter den dag, då valet avslutats, ingiva sina till Konungen ställda besvär till länsstyrelsen, som genom kungörelse, vilken införes i en eller flera av ortens mest spridda tidningar, utsätter viss kort tid, inom vilken förklaring över besvären må avlämnas till länsstyrelsen, *varjämte länsstyrelsen, om sammanräkningen verkställts av magistrat, från denna infordrar de avgivna valsedlarna samt övriga handlingar rörande valet.* Sedan den för förklarings avgivande bestämda tiden tilländagått, har länsstyrelsen att ofördröjligen insända besvären jämte de förklaringar, som inkommit, ävensom protokoll över valet, valsedlarna och övriga handlingar rörande valet till vederbörande statsdepartement för att i regeringsrätten skyndsamt föredragas och avgöras.

Är någon missnöjd med val, må han däröver anföra besvär hos Konungen; och skall han, vid förlust av talan, sist inom trettio dagar efter den dag, då valet avslutats, ingiva sina till Konungen ställda besvär till länsstyrelsen, som genom kungörelse, vilken införes i en eller flera av ortens mest spridda tidningar, utsätter viss kort tid, inom vilken förklaring över besvären må avlämnas till länsstyrelsen. Sedan den för förklarings avgivande bestämda tiden tilländagått, har länsstyrelsen att ofördröjligen insända besvären jämte de förklaringar, som inkommit, ävensom protokoll över valet, valsedlarna och övriga handlingar rörande valet till vederbörande statsdepartement för att i regeringsrätten skyndsamt föredragas och avgöras.

Skiljes den — — — — — för valet.

Vad i — — — — — ny röstsammanräkning.

59 §.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja, att de anordningar, som avses i 26 §, ordentligen verkställas.

Valnämnden åligger ombesörja, att de anordningar, som avses i 26 §, ordentligen verkställas.

Kostnaden för kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat, ävensom utgifter för blanketter till röstkort och för kuvert, som avses i 26 och 29 §§, samt de i 33 § 3 mom. och 34 § 1 mom. omförmälda omslagen skola gäldas vid val

Kostnaden för kungörande, som åligger valnämndens ordförande, ävensom utgifter för blanketter till röstkort och för kuvert, som avses i 26 och 29 §§, samt de i 34 § omförmälda omslagen skola gäldas vid val av kyrkofullmäktige av församlingen

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

av kyrkofullmäktige av församlingen och i övriga fall av kommunen, vilken jämväl har att tillhandahålla lämpliga vallokaler och bestrida kostnaden för de anordningar, som avses i 26 §.

och i övriga fall av kommunen, vilken jämväl har att tillhandahålla lämpliga vallokaler och bestrida kostnaden för de anordningar, som avses i 26 §.

Röstmottagare å — — — — — uppdragets fullgörande.

60 §.

Kuvert, varom — — — — — statsverkets försorg.

I 26 och — — — — — mot ersättning.

Kuvert, som avses i 29 och 38 §§, tillställas röstmottagare på statsverkets bekostnad. Ytterkuvert, som avses i 38 §, tillhandahållas på statsverkets bekostnad även valnämnden eller magistraten. I 29 § omförmälda kuvert samt ytterkuvert, som avses i 38 §, skola på statsverkets bekostnad tillhandahållas jämväl i riksdagen representerat politiskt parti.

Kuvert, som avses i 29 och 38 §§, tillställas röstmottagare på statsverkets bekostnad. Ytterkuvert, som avses i 38 §, tillhandahållas på statsverkets bekostnad även valnämnden. I 29 § omförmälda kuvert samt ytterkuvert, som avses i 38 §, skola på statsverkets bekostnad tillhandahållas jämväl i riksdagen representerat politiskt parti.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, samt ytterkuvert, som avses i 38 §, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Sistnämnda ytterkuvert skola inom samma tid finnas tillgängliga även å postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, samt ytterkuvert, som avses i 38 §, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga hos valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Sistnämnda ytterkuvert skola inom samma tid finnas tillgängliga även å postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger — — — — — 38 §§ sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om *vissa ändringar i vallagstiftningen*.

Föredraganden anför följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1955 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet samma dag kanslidirektören S. Waller att verkställa en teknisk översyn av bestämmelserna rörande allmänna val. Sedermera tillkallades såsom ytterligare ledamöter av utredningen, som antagit benämningen *1955 års valutredning*, ledamoten av riksdagens andra kammare redaktören J. Braconier, organisationschefen C. H. Brolin, ombudsmannen S. H. E. Lundgren och förbundssekreteraren C. E. R. Moberg. Den 25 april 1961 avgav utredningen ett betänkande (SOU 1961:20) om vissa frågor rörande allmänna val. I betänkandet redovisades en av utredningen företagen undersökning av möjligheterna att underlätta valdeltagandet för en del mera speciella väljarkategorier samt dryftades bl. a. olika frågor av valteknisk natur ävensom spörsmålet om en ändrad valnämndsorganisation på landet. Utredningen framlade i sitt betänkande flera förslag till reformer på valrättens område. Atskilliga av dessa förslag har redan blivit föremål för vederbörlig departementsbehandling och även lagts till grund för lagstiftning (SFS 1962:71 och 72; prop. 1962:53; KU 1962:9). I enlighet med vad valutredningen föreslagit har sålunda i syfte att underlätta valdeltagandet den tid, varunder röstmottagning före val skall äga rum, utsträckt till trettio dagar före valdagen och regler införts om fartygsröstning samt sådan ändring vidtagits, att personal å sjukvårdsanstalt, där postanstalt är inrättad, har möjlighet att å valdagen rösta å postanstalten, även om sjukvårdsanstalten är belägen i vederbörandes hemort. Dessutom har på grundval av valutredningens betänkande en del ändringar genomförts i valtekniskt hänseende. Här må endast erinras om den uppmjukning som skett i reglerna om verkan av att valsedlar icke förvarats under stadgad försegling eller eljest på föreskrivet sätt. Den av valutredningen i betänkandet behandlade frågan om en ändrad valnämndsorganisation på landet och

de av utredningen framlagda reformförslagen i denna del har däremot ännu icke prövats.

Över sistnämnda del av valutredningens betänkande har efter remiss yttranden avgivits av bl. a. statistiska centralbyrån, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och Svenska landstingsförbundet. Därjämte har överståthållarämbetet och länsstyrelserna överlämnat yttranden från ett nittiototal kommunala organ.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1954 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet den 5 mars 1955 såsom sakkunniga att verkställa utredning rörande rådhusrätternas framtida ställning samt därmed sammanhängande spörsmål landshövdingen Thorwald Bergquist, tillika ordförande, direktören Sven-Olof Dahlman, ledamoten av riksdagens andra kammare, häradshövdingen Nils G. Fröding, professorn Åke Hassler, överlantmätaren Valfrid Larsson, kanslirådet numera t. f. generaldirektören Ivar Löfqvist, borgmästaren Carl Svennegård och dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare, överrevisorn E. Oskar Åkerström. Sedermera förordnades hovrättsrådet Ingmar Lidbeck, som utsetts till sekreterare åt de sakkunniga, att tillika vara ledamot av utredningen. De sakkunniga, som antog namnet *stadsdomstolsutredningen*, slutredovisade sitt utredningsuppdrag i ett den 12 januari 1961 avgivet betänkande, benämnt »Underrätterna» (SOU 1961: 6). I detta betänkande upptog utredningen till prövning även spörsmålet om en avveckling av magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionerna och i samband därmed bl. a. frågan om valbestyrens ombesörjande i städerna vid en sådan avveckling. Behandlingen av sistnämnda fråga utmynnade i vissa principförslag till ändringar i vallagstiftningen.

Över stadsdomstolsutredningens betänkande i vad avser valbestyrens ombesörjande i städerna har efter remiss yttranden avgivits av bl. a. kammarkollegiet, statskontoret, statistiska centralbyrån, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och magistrater, uppboordsorganisationskommittén, 1955 års valutredning, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Föreningen Sveriges kommunalborgmästare samt Föreningen Sveriges kommunala förvaltningsjurister. Överståthållarämbetet och länsstyrelserna har överlämnat yttranden från ett stort antal kommunala nämnder och beslutande organ.

Erinras må i detta sammanhang att det även på ett annat område av vallagstiftningen föreligger förslag till reformer. Det senaste resultatet av den översyn, som 1955 års valutredning verkställer av denna lagstiftning, utgöres av ett den 7 april 1962 avgivet betänkande rörande utlandssvenskars deltagande i allmänna val (SOU 1962: 19). Innan frågan härom upptages till slutlig prövning, hör emellertid viss ytterligare utredning avvaktas. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 januari 1963 har jag tillkallat en utredningsman med uppdrag att undersöka möjligheterna att i vidgad ut-

sträckning upptaga utlandssvenskar i folkbokföringen och framlägga de förslag, vartill utredningen kan ge anledning.

Jag anhåller att nu få upptaga frågan om valnämndsorganisationen på landet och organisationen för valbestyrens ombesörjande i städerna till närmare behandling.

Gällande bestämmelser

I lagen om val till riksdagen (ValL) och kommunala vallagen (KVL) ges bestämmelser om vilka myndigheter som skall taga befattning med de allmänna valen och vilka uppgifter som därvid åvilar dessa myndigheter. Bestämmelserna härutinnan är i flera hänseenden olika för stad och landsbygd samt för skilda slags städer.

I *magistratsstäderna utom Stockholm* har magistraten att vid val till andra kammaren och vid kommunalval fullgöra en rad åligganden i fråga om indelning i valdistrikt, granskning av röstlängd samt valförrättande. Dessutom verkställer magistraten röstsammanräkningen vid vissa i KVL särskilt angivna kommunalval. Sammanräkningen vid övriga kommunalval och vid andrakammarval ankommer däremot på länsstyrelse.

I ValL är närmare bestämmelser meddelade om valkretsarnas indelning i valdistrikt vid val till andra kammaren. Dessa bestämmelser ligger till grund även för indelningen i valdistrikt vid val av landstingsmän och stadsfullmäktige. Om indelningen i valdistrikt beslutar länsstyrelsen antingen på framställning om ändrad indelning eller av eget initiativ. Framställning om ändrad indelning må ej bifallas med mindre yttrande inhämtats från magistrat och stadsfullmäktige (ValL 32 § 1 mom.). Om länsstyrelse utan framställning upptager fråga om ändrad indelning, behöver däremot yttrande inhämtas endast från fullmäktige.

När röstlängd för året upprättats av lokal skattemyndighet, skall längden överlämnas till magistraten (ValL 39 §, KVL 9 §). Röstlängden skall därefter under viss tid vara framlagd för granskning. På magistraten ankommer att till envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, sända underrättelse härom med angivande av skälen till att han uteslutits från rösträtt (ValL 40 §, KVL 9 §). Anmärkningar mot röstlängden skall ingivas till magistraten, som har att handlägga och pröva anmärkningarna och att i röstlängden införa de rättelser, vartill prövningen föranleder, samt att underskriva den sålunda rättade längden (ValL 42—45 §§, KVL 9 §). Magistratens beslut över anmärkningar kan överklagas hos länsstyrelsen, och de rättelser som föranledes av länsstyrelsens beslut skall magistraten införa i röstlängden (ValL 46 och 50 §§, KVL 9 §). Sedan röstlängden blivit justerad, ombesörjer magistraten vid förekommande fall av val utfärdandet av röstkort (ValL 55 a §, KVL 19 §).

Kungörelse om val utfärdas, såvitt gäller val av kyrkofullmäktige, av magistraten (KVL 20 § 3 mom.) men eljest av länsstyrelsen. Valet förrättas inför magistraten eller, om staden består av flera valdistrikt, inför

deputerade, som magistraten utser till valförrättare (ValL 57 § 1 mom. och 91 §, KVL 5 §). Magistraten bestämmer om vallokaler och, såvitt gäller kommunalval, om valtider och svarar även i övrigt för de yttre arrangemangen vid valet (ValL 58, 60, 95 och 96 §§, KVL 22 § 1 mom. 26, 59 och 60 §§). I fall då magistraten själv är valförrättare, har den att leda och övervaka röstningen och att mottaga valsedlar (ValL 57—67 §§, KVL 21—32 §§). Sedan röstningen avslutats, skall valförrättaren upprätta protokoll, upptagande bl. a. antalet valdeltagare och avlämnade valkuvert, samt verkställa preliminär röstsammanräkning (ValL 68 §, KVL 33 och 34 §§); vid stadsfullmäktigval för stad, som deltagar i landsting, samt vid val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling beror det av magistratens beslut, huruvida preliminär röstsammanräkning skall verkställas (KVL 34 § 2 mom.). Efter avslutad valförrättning åligger det valförrättaren, försåvitt denne ej har att företaga den slutliga sammanräkningen, att till sammanräkningsmyndigheten överlämna valkuvert, valsedlar, protokoll och röstlängd (ValL 69 §, KVL 34 § 1 mom.).

Magistraten har att verkställa den slutliga röstsammanräkningen beträffande landstingsval i stad, som utgör egen landstingsvalkrets, ävensom beträffande stadsfullmäktigval samt val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling eller kyrklig samfällighet i stad. Om vid landstingsmannaval landstingsvalkrets består av flera städer men landsbygd ej ingår i valkretsen, är magistraten i den folkrikaste staden sammanräkningsmyndighet för landstingsvalkretsen (KVL 42 §). Beträffande tiden för sammanräkning, dennas kungörande m. m. är särskilda bestämmelser meddelade (KVL 43 §). Samma är förhållandet med underrättelser som det åligger magistraten att lämna efter röstsammanräkning för val av landstingsmän och val av fullmäktige (KVL 51 §). Har besvär anförts över kommunalval, skall magistraten till länsstyrelsen överlämna valsedlarna samt övriga handlingar rörande valet (KVL 56 §).

Magistraten i några städer har även att taga viss befattning med valen till riksdagens första kammare. När sådant val skall äga rum i valkrets, som omfattar ett landstingsområde jämte en eller flera städer, som ej deltagar i landsting, bestämmer länsstyrelsen tid och ställe för valet och underrättar därom magistraten i stad, som nyss sagts. På magistraten ankommer därefter att tillse, att stadsfullmäktige utser valmän jämte suppleanter att deltaga i riksdagsmannavalet, varjämte magistraten har att till valet kalla envar stadsfullmäktig, som utsetts till valman (ValL 12 § 2 och 3 mom.). Blir stadsfullmäktig, som utsetts till valman, förhindrad att fullgöra uppdraget skall han ofördröjligen underrätta magistraten i staden, som då har att till deltagandet i valet inkalla vederbörande suppleant. Bestämmelser härom har givits såväl i riksdagsordningen 6 § 7 mom. sista stycket som i ValL 13 §.

I *Stockholm* och i *stad utan magistrat* finnes en särskild valnämnd för fullgörande av flertalet av de åligganden beträffande andrakammarval och kommunalval, som enligt det redan anförda ankommer på magistraten

(ValL 90 och 90 a §§ och KVL 63 §). I Stockholm består valnämnden av fem inom staden boende personer, vilka utses för fyra år. Ordföranden och suppleant för honom förordnas av överståthållarämbetet; de fyra ledamöterna och suppleanter för dem väljes av stadsfullmäktige. Såsom valnämndens kansli fungerar uppbördsverket. I stad utan magistrat består valnämnden av kommunalborgmästaren som ordförande samt två kommunalvalda ledamöter jämte suppleanter. Vissa av de bestämmelser, som gäller valnämnd på landet och som beröres i det följande, gäller även valnämnden i Stockholm och valnämnd i stad utan magistrat. I Stockholm tager valnämnden ej vid något slags val befattning med röstsammanräkningen utan denna verkställs av överståthållarämbetet. På ämbetet ankommer jämväl att vid kyrkofullmäktigval bestämma huruvida preliminär röstsammanräkning skall äga rum. Liksom magistrat verkställer valnämnd i stad utan magistrat den slutliga röstsammanräkningen vid vissa kommunalval.

På landet ombesörjes valbestyren av valnämnder. Dessa består av fem personer, varav ordföranden förordnas av länsstyrelsen och övriga ledamöter utses av kommunalfullmäktige. Särskilda bestämmelser är meddelade med avseende å mandattiden, beslutsmässighet, omröstning, rätt att avsäga sig uppdrag som ledamot eller suppleant i valnämnd samt besvär över val av ledamot eller suppleant (ValL 33—36 §§). Dessa bestämmelser äger motsvarande tillämpning beträffande valnämnden i Stockholm och valnämnd i stad utan magistrat. Vissa olikheter i fråga om organisation och arbetsuppgifter föreligger dock mellan valnämnd på landet och valnämnd i stad. Under det att arbetsområdet för valnämnd i stad utgöres av staden i dess helhet, oberoende av indelningen i valdistrikt, finnes på landet en valnämnd för varje för andrakammarval bildat valdistrikt; val på landet förrättas därför alltid inför valnämnden själv och inte såsom i stad, bestående av flera valdistrikt, inför särskilda deputerade. Ordföranden i valnämnd på landet fullgör flertalet av de expeditionella åligganden som i stad formellt ankommer på magistrat eller valnämnd. Valnämnd på landet tager ej vid något slags val befattning med den slutliga röstsammanräkningen.

Eftersom en valnämnd skall finnas för varje valdistrikt på landet är organisationen för valbestyrens ombesörjande därstädes direkt avhängig av indelningen i sådana distrikt. För andrakammarvalen ges närmare bestämmelser om valkretsarnas indelning i valdistrikt (ValL 31 och 32 §§). Dessa bestämmelser ligger även till grund för indelningen i valdistrikt vid kommunalval och samma valnämnder, som har att taga befattning med andrakammarvalen, har även att förrätta kommunalval. Medan valdistriktsindelningen vid val av landstingsmän och kommunalfullmäktige helt överensstämmer med valdistriktsindelningen vid andrakammarval kan motsvarande indelning vid val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige skilja sig från den för andrakammarvalen gällande indelningen. Vissa särbestämmelser har nämligen givits rörande indelningen i valdistrikt vid sistnämnda slag av kommunalval (KVL 3 § 2 och 3 mom.). För de fall där sådan skiljaktighet föreligger har dock särskilt reglerats vilken för andrakammarval

inrättad valnämnd, som skall taga befattning med valet av municipalfullmäktige eller kyrkofullmäktige i valdistrikt som bildas särskilt för sådant val (KVL 5 § andra och tredje styckena). Anmärkas må i detta sammanhang att när det gäller kyrkofullmäktigval länsstyrelsen i vissa fall äger förordna att delar av församling eller valkrets, vilka eljest skulle var för sig bilda eget valdistrikt vid kyrkofullmäktigval, skall vid sådant val tillsammans utgöra ett valdistrikt. Har sådant förordnande meddelats skall länsstyrelsen tillika bestämma inför vilken valnämnd valet av kyrkofullmäktige i det sålunda bildade valdistriktet skall förrättas.

Beträffande *det allmännas kostnader för valen* må nämnas att kommunerna delvis bär dessa kostnader (ValL 95 och 96 §§ samt KVL 59 och 60 §§). Statsverket svarar för utgifter, som röstmottagare å fartyg har med anledning av uppdragets fullgörande, ävensom för kuvert till valsedelssändelser och för den till post-, konsulat- och fartygsröstningen hörande materielen samt, såvitt gäller andrakammarval, även för andra valkuvert och för blanketter till valsedlar och omslag. Övriga kostnader, såsom för kungörande, vilket åligger valnämndens ordförande eller magistraten, blanketter till röstkort, vallokaler och, i förekommande fall, ersättning till valfunktionärer bestrides av kommunerna. Dessutom har kommunerna att bära kostnaderna för magistrats eller valnämnds verksamhet. Kostnaderna för länsstyrelses befattning med valen faller på statsverket.

Valutredningens förslag

Valnämndsorganisationen på landet har av valutredningen behandlats i ett särskilt avsnitt av utredningens den 25 april 1961 dagtecknade betänkande (SOU 1961: 20 s. 52—62).

Inledningsvis ger utredningen en översikt över den organisation, som tidigare funnits för valbestyrens handhavande på landet och i städerna, och de ändringar som vidtagits i denna organisation. Vidare lämnar utredningen sammanfattningsvis en redogörelse för vissa förslag, som den år 1953 tillsatta församlingsstyrelsekommittén framlagt i ett den 28 oktober 1958 avgivet betänkande (SOU 1958: 42) rörande ändrad tidpunkt för kyrkofullmäktigvalen, och för vad som framkommit under remissbehandlingen av detta betänkande. Kommitténs förslag innebar att de kyrkliga valen skulle förläggas till samma valdag som de borgerliga kommunalvalen samt att för genomförandet av en sådan ordning gällande bestämmelser om valförrättare skulle ändras så att dels i samtliga städer magistraten eller valnämnden ägde utse deputerade att vara valförrättare dels den nuvarande organisationen med en valnämnd i varje valdistrikt å landet ersattes av en enda valnämnd för varje kommun därstädes, varvid valnämnden hade att utse erforderligt antal deputerade.

Valutredningen förklarar att den funnit frågan om lämpligheten av den nuvarande valnämndsorganisationen på landet böra prövas oberoende av huruvida tidpunkten för de kyrkliga valen ändras på sätt församlingssty-

relsekommittén föreslagit eller ej. Ett genomförande av vissa förslag, som utredningen övervägt, uppges även kunna i viss mån vara beroende av nämnda frågas lösning. Utredningen har därför ansett sig böra underkasta frågan en förnyad granskning.

Utredningen erinrar om att landskommuner tidigare var i långt mindre utsträckning än vad nu är fallet uppdelade i flera valdistrikt. Utvecklingen mot en ökad valdistriktsindelning har främst varit betingad av önskemålet att underlätta valdeltagandet. Utredningen konstaterar att mycket även vunnits genom en sådan ökning av antalet valdistrikt. Den mera omfattande valdistriktsindelningen har emellertid icke kunnat — med hänsyn till bestämmelsen att en särskild valnämnd skall finnas för varje valdistrikt å landet — äga rum utan en samtidig utökning av antalet valnämnder. I en landskommun, där endast en valnämnd tidigare funnits, har efter kommunens uppdelning i flera valdistrikt denna valnämnds uppgifter sålunda kommit att fullgöras av ett flertal valnämnder. En sådan utveckling finner utredningen icke ha varit helt ändamålsenlig, i synnerhet som vissa valförberedande åtgärder enligt utredningens uppfattning torde vara mera lämpade att ombesörjas centralt för hela kommunen än för varje valdistrikt för sig. Utredningen anför härom.

Såsom exempel på sådana åtgärder må till en början nämnas anskaffande av vallokaler, valmateriel och dylikt. I kommuner, som uppdelats i valdistrikt, brukar detta arbete fullgöras av tjänstemän i kommunens centrala organ. Detta förfaringsätt har visat sig innebära betydande fördelar, inte minst ur rationaliseringssynpunkt. Helt naturligt skulle arbetet ytterligare underlättas, om vederbörande tjänsteman regelmässigt hade att vända sig endast till en valnämnd för erhållande av direktiv.

Vidare kan erinras om att valnämnderna handhar vissa åligganden med avseende å röstlängderna. Den lokala skattemyndigheten upprättar röstlängd — vanligtvis för varje valdistrikt — och översänder denna, då det gäller landsbygden, till vederbörande valnämndsordförande. På denne ankommer det sedan bl. a. att till envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, sända viss underrättelse. Det åligger även valnämnden att vid särskilt justeringssammanträde behandla mot röstlängden gjorda anmärkningar. Uppenbarligen skulle det erforderliga expedieringsarbetet kunna effektiviseras, om i varje kommun endast fanns en valnämnd. Dessutom skulle större vana och säkerhet kunna erhållas vid anmärkningsärendenas handläggning.

Även systemet med röstkort, vilket föreslagits tillämpligt jämväl med avseende å kommunalvalen, förutsätter att valnämnden skall ombesörja det omfattande arbetet med upprättandet och expedierandet av dylika kort. Det praktiska utförandet av dessa uppgifter bör helt naturligt åvila ett centralt organ. För de röstberättigade måste det även vara angeläget att i ärenden angående sådana röstkort kunna vända sig till en för kommunen gemensam valnämnd. Många röstberättigade torde nämligen sakna kännedom om i vilket valdistrikt de är uppförda i röstlängden.

I de fall, då kungörelse skall utfärdas av valnämnds ordförande — så t. ex. åligger det denne att kungöra val av municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige — är det givetvis onödigt med mer än en kungörelse för varje kommun. I praktiken har även merendels samtliga valnämndordförande inom en kommun i sådana fall enats om en kungörelse. Även beträffande

valtiderna vid kommunalval, vilka skall bestämmas av valnämnden, finns det ett starkt krav på enhetlighet inom i allt fall varje kommun. Valnämnderna inom samma kommun har också regelmässigt samordnat sina beslut i detta avseende. Det torde vara uppenbart att även här skulle det vara en fördel, om inom varje kommun endast fanns *ett* beslutande organ.

Enligt vad valutredningen vidare framhåller skulle vissa av utredningen övervägda reformer komma att för valnämnderna medföra nya arbetsuppgifter vilka för vinnande av enhetlig rättstillämpning bör handläggas av ett organ, i vart fall gemensamt för en och samma kommun. De reformer, som därvid åsyftas, är enligt utredningen främst införandet av möjligheter för här ej mantalsskrivna utlandssvenskar att utöva sin rösträtt samt särskilda åtgärder för att underlätta valdeltagandet för sjuka, invalider och åldringar.

Oavsett den betydelse, som en ändrad valnämndsorganisation kan ha för vissa av valutredningen övervägda förslag, har utredningen kommit till den uppfattningen, att väsentliga fördelar skulle vinnas om den gällande ordningen med en valnämnd i varje valdistrikt på landet ersattes med en ordning, enligt vilken i varje landskommun endast skulle finnas en valnämnd, gemensam för hela kommunen. Visserligen har, framhåller utredningen, vissa brister i den nuvarande organisationen i viss mån kunnat undanröjas genom att valnämnderna samordnat sina åtgärder i olika hänseenden. En sådan samverkan mellan valnämnderna i en och samma landskommun har dock krävt särskilda arbetsinsatser och ej kunnat avse samtliga valförberedelser, exempelvis ej prövningen av anmärkningar mot röstlängden. En fullständig samordning av valbestyren till ett för varje landskommun gemensamt organ framstår därför enligt valutredningens förmenande som en under alla omständigheter ändamålsenlig reform.

Valutredningen erinrar slutligen om att valbestyren i organisatoriskt hänseende är anordnade på ett annat sätt i städerna än på landsbygden. För varje stad handhaves sålunda dessa bestyr av en för hela staden gemensam myndighet. Här har utvecklingen mot en mera omfattande valdistriktsindelning icke inneburit annan mera väsentlig förändring än att magistraten eller valnämnden, därest staden blivit indelad i flera valdistrikt, haft att för varje sådant distrikt utse tre eller flera personer att såsom magistratens eller valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Det har i dylikt fall dock alltjämt ankommit på den centrala myndigheten att svara för de valförberedande åtgärderna. För valutredningen framstår det som önskvärt, att icke alltför stora olikheter råder mellan den för stad och den för landsbygd gällande ordningen med avseende å valbestyrens handhavande. En ändring så att den nuvarande organisationen med en valnämnd i varje valdistrikt å landet ersattes av en enda valnämnd för varje kommun därstädes skulle i avsevärd mån utjämna nu rådande olikhet i detta hänseende. Redan med hänsyn härtill finner utredningen en dylik reform vara angelägen.

Under hänvisning till det anförda föreslår valutredningen, att den nuva-

rande valnämndsorganisationen å landet avskaffas och att i stället den ordningen införes, att en valnämnd skall finnas för varje landskommun.

Rörande den närmare utformningen av de bestämmelser, varigenom den ändrade ordningen skulle lagfästas, förklarar sig valutredningen — under erinran om att valnämnd på landet för närvarande består av en av länsstyrelsen förordnad ordförande jämte suppleant samt fyra kommunalvalda ledamöter med lika många suppleanter — ha övertvägt om anledning föreligger att förorda avvikande regler beträffande sammansättningen av den för landskommun föreslagna gemensamma valnämnden. Utredningen anför i denna fråga.

Vad angår antalet ledamöter och suppleanter torde det väl knappast böra komma i fråga att låta en sådan för hel landskommun avsedd valnämnd erhålla färre ledamöter och suppleanter än vad en nu för valdistrikt å landet inrättad valnämnd har. Däremot synes en utökning av antalet ledamöter och suppleanter kunna ifrågasättas. Utan tvivel är det ändamålsenligt om i valnämnd, som är gemensam för en hel landskommun, finnes representanter från skilda delar av kommun. Särskilt framstår detta såsom önskvärt, då det gäller större och mera vidsträckta landskommuner. Härigenom möjliggöres nämligen att det regelmässigt, då valbestyren skall ombesörjas för någon del av kommunen, finnes någon ledamot eller suppleant inom valnämnden, som äger kännedom om de lokala förhållandena därstädes. Även om det redan med ett antal av fyra ledamöter och lika många suppleanter finnes ett visst utrymme för att låta skilda orter bli företrädda inom valnämnden, skulle uppenbarligen en utökning av antalet ledamöter och suppleanter göra detta i än högre grad möjligt. En sådan utökning framstår måhända ur denna synpunkt såsom lämplig. Emellertid kan det icke anses tillfredsställande att ansvaret för valbestyrens ombesörjande fördelas på alltför många personer. Den med reformen avsedda koncentrationen av dessa bestyr torde även bäst kunna tillgodoses, om valnämnden icke erhåller en alltför stor sammansättning, något som tillika skulle kunna medföra en viss tungroddhet vid arbetets bedrivande. Valutredningen har med hänsyn härtill ansett sig böra föreslå, att den gemensamma valnämnd, som utredningen funnit böra inrättas för varje landskommun, erhåller samma antal ledamöter och suppleanter som de valnämnder, vilka nu finnes för varje valdistrikt å landsbygden.

Bestämmelserna om länsstyrelsernas åliggande att utse ordförande i valnämnd jämte suppleant bör enligt valutredningens förmenande bibehållas oförändrade även om valnämndsorganisationen å landsbygden ändras på sätt här föreslagits. Visserligen skulle, såsom församlingsstyrelsekommittén framhållit i sitt berörda betänkande, ett slopande av dessa bestämmelser kanske stå i överensstämmelse med utvecklingen inom kommunalstyrelsen i övrigt. Arten av de uppgifter som åvilar valnämnderna — dessa har ju även att handlägga betydelsefulla frågor, som gäller andrakammarvalen — finner valutredningen dock böra föranleda att statlig myndighet alltjämt har inflytande på valnämndernas sammansättning genom att tillsätta ordförandena. En sådan ordning synes även kunna befrämja en önskvärd kontakt mellan valnämndsordförandena och länsstyrelserna i olika frågor rörande valförberedelserna.

I detta sammanhang erinrar valutredningen tillika om att stadsdomstolsutredningen i sitt betänkande »Underrätterna» föreslagit, att i städerna de valbestyr, som icke skall ankomma på länsstyrelserna, övertages av valnämnder med samma sammansättning som de nuvarande valnämnderna på landet.

Är landskommun indelad i flera valdistrikt finner utredningen det böra ankomma på den för kommunen gemensamma valnämnden att — på samma sätt som nu i stad ankommer på magistrat eller där inrättad valnämnd, om staden är uppdelad i flera valdistrikt — för varje valdistrikt utse erforderligt antal deputerade att vara valförrättare i distriktet. Avgörande för rätten att utse deputerade — vare sig det gäller landskommun eller stad — bör enligt utredningen vara om valdistriktsindelning över huvud taget förekommer i kommunen, även om det aktuella valet, exempelvis ett municipalfullmäktigval, endast omfattar ett valdistrikt.

Enligt vad utredningen framhåller uttalades vid remissbehandlingen av församlingsstyrelsekommitténs betänkande i vissa yttranden farhågor för att med den här angivna ordningen valförrättare skulle komma att utses mera efter partipolitiska linjer än efter kunnighet och lämplighet. För valutredningen synes dessa farhågor dock vara överdrivna och utredningen förmodar, att de deputerade kommer att i stor utsträckning utväljas bland dem, som nu i egenskap av ledamöter eller suppleanter i de för valdistriktet inrättade valnämnderna har att förrätta val inom valdistriktet. Någon anledning föreligger därför enligt utredningen icke att såsom föreslagits i nyssnämnda remissyttranden låta länsstyrelserna få inflytande på dessa valförrättande organs sammansättning. De valförrättare, som har att förrätta val i stad, då denna är indelad i flera valdistrikt, tillsättes för övrigt utan varje medverkan av statlig myndighet. Såvitt utredningen har sig beaktat har några olägenheter härav icke gjort sig förmärkta.

När det gäller kompetensfördelningen mellan länsstyrelse och valnämnd på landet finner valutredningen det från likformighetssynpunkt önskvärt att valnämnderna på landet har samma funktioner som motsvarande organ i stad. Utredningen erinrar om att enligt gällande bestämmelser magistraten eller valnämnd i stad — om därvid bortses från vad som gäller för Stockholms del — vid vissa val har att verkställa definitiv sammanräkning av avgivna röster medan någon liknande befogenhet icke tillkommer valnämnd på landet. Med den nuvarande ordningen med en valnämnd i varje valdistrikt å landet har över huvud taget förutsättningar saknats för att valnämnderna därstädes skulle kunna taga någon som helst befattning med den slutliga röstsammanräkningen, vilken under alla omständigheter måste verkställas valkretsvis. Ett genomförande av en organisation med endast en valnämnd i varje landskommun skulle enligt utredningen emellertid förändra läget och i väsentlig mån undanröja förefintliga hinder för en utjämning av de olikheter, som i nämnt hänseende för närvarande råder med avseende å valorganens funktioner å landet och i stad. Vissa fördelar anser utredningen kunna vinnas om de val-

nämnder, som föreslås inrättade i landskommunerna, bleve på samma sätt som magistrat eller valnämnd i stad sammanräkningsmyndighet vid vissa val. Härigenom skulle det slutliga valresultatet vid dessa val kunna framläggas betydligt tidigare än om länsstyrelsen alltjämt hade att verkställa röstsammanräkning vid desamma. Valutredningen säger sig därför ha funnit anledning uppmärksamma frågan, huruvida uppgifter av nu angivet slag i något hänseende bör åläggas sådan för landskommun avsedd valnämnd. Utredningen anför.

Magistraten och valnämnderna i städerna har i allmänhet visat sig väl skickade för sammanräkningsproceduren. I dessa organ ingår dock vanligtvis personer med särskilda kvalifikationer för att handha de många gånger komplicerade uppgifter, som sammanhänger med denna procedur. För valutredningen har det emellertid framstått såsom osäkert, om samma kompetens kan påräknas hos de valnämnder, som enligt utredningens förslag skall finnas i landskommunerna. Härtill kommer att stadsdomstolsutredningen i sitt berörda betänkande föreslagit att den befattning med röstsammanräkningen vid kommunala val, som nu ankommer på magistrat och valnämnd i fögderistad, överflyttas på länsstyrelsen på motsvarande sätt som skedde då valnämnden i Stockholm inrättades. Under sådana förhållanden synes i varje fall anledning saknas att nu genomföra en ändring i motsatt riktning beträffande valnämnderna på landet.

Valutredningens slutsats blir därför att den gällande kompetensfördelningen mellan länsstyrelsen och valnämnd på landet icke bör påverkas av ett genomförande av förslaget om ändrad valnämndsorganisation på landet.

För förslagens genomförande föreslår valutredningen ändringar av ValL 33 §, 57 § 1 mom. första stycket, 90 § andra stycket, 90 a §, 91 § och 96 § andra stycket samt KVL 5 och 60 §§.

Den av valutredningen föreslagna ändringen av KVL 5 § innebär, enligt vad utredningen särskilt framhåller (se betänkandet s. 167—168), att samtliga i landskommun förekommande kommunalval — val av landstingsmän samt val av kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige och kyrkofullmäktige — skall förrättas av den för kommunen gemensamma valnämnden eller, om i kommunen finnes flera valdistrikt, av denna valnämnds deputerade. Den ifrågavarande valnämndens kompetensområde skall sålunda för samtliga vals vidkommande som regel omfatta hela landskommunen. Undantag härifrån skall enligt utredningen endast förekomma vid kyrkofullmäktigval i vissa enstaka fall. Dessa undantagsfall betingas av att församlingsgränserna icke alltid sammanfaller med den borgerliga kommunens gränser. En församling kan, framhåller utredningen, i vissa fall omfatta delar av olika landskommuner. Har i dylikt fall länsstyrelse vid kyrkofullmäktigval meddelat förordnande enligt KVL 3 § 3 mom. om att olika områden av församlingen tillsammans skall utgöra ett valdistrikt, kan det inträffa att det sålunda bildade valdistriktet kommer att omfatta delar av skilda landskommuner. För att en kompetenskonflikt icke skall uppstå mellan dessa landskommuners valnämnder i fråga om kyrkofullmäktigvalets ombesörjande i det ifrågavarande valdistriktet, finner utredningen det vara erforder-

derligt att länsstyrelsen i samband med sitt förordnande enligt KVL 3 § 3 mom. i sådant fall förordnar inför vilken landskommuns valnämnd eller dess deputerade kyrkofullmäktigvalet i detta valdistrikt skall förrättas. En bestämmelse härom anser utredningen böra intagas i KVL 5 §. För municipalfullmäktigvalens del anser utredningen däremot den föreslagna ordningen — oavsett vilka förordnanden som må meddelas rörande valdistriktsindelningen vid valet av municipalfullmäktige — icke erfordra några särbestämmelser angående vem som skall förrätta municipalfullmäktigvalet i för sådant val särskilt bildat valdistrikt. Municipalsamhälle utgör nämligen alltid del av en enda landskommun.

När det gäller frågan om lagändringarnas i kraftträdande framhåller valutredningen (se betänkandet s. 169) bl. a. att den funnit det mest ändamålsenligt att genomföra den ändrade valnämndsorganisationen vid den tidpunkt, då gällande mandatperiod för valnämndsledamöter utlöper. Utredningen säger sig ha utgått ifrån att mandattiden för de ledamöter, som nu tjänstgör i valnämnd för valdistrikt på landet, utlöper den 31 december 1963 och utredningen förordar därför att de berörda ändringarna i vallagstiftningen får träda i kraft den 1 januari 1964. Vid utseende av valnämnd under år 1963 för ny fyraårsperiod bör dock enligt utredningen ValL 33 § tillämpas i sin ändrade lydelse.

Stadsdomstolsutredningens förslag

I sitt betänkande har utredningen föreslagit bl. a. att städernas domstolar förstätligas samt att magistrats- och kommunalborgmästarinstitutionerna avvecklas. De statliga administrativa uppgifter, som dessa institutioner alltjämt har att ombestyras, skall enligt utredningens förslag utskiftas på olika statliga och kommunala myndigheter. Utredningen har gått igenom samtliga för utredningen kända författningar, i vilka magistratens och kommunalborgmästarnas åligganden är reglerade, och för varje åliggande föreslagit vilken myndighet som bör träda i stället för magistraten och kommunalborgmästaren. Frågan om valbestyrens ombesörjande i städerna har av utredningen därvid behandlats i ett särskilt avsnitt (betänkandet s. 174—178).

I berörda avsnitt av betänkandet erinrar utredningen inledningsvis om att kommunallagskommittén i sitt år 1952 avgivna betänkande (SOU 1952: 14) med förslag till ny kommunallagstiftning uttalat att, om magistratens befattning med egentliga kommunala uppgifter upphörde, valbestyren i magistratsstäder borde, såsom redan var fallet i landsrättsstäderna, övertagas av valnämnder och i samband därmed för hela riket i huvudsak enhetliga bestämmelser om valförrättningsorgan antagas. Vidare påpekar utredningen att, när valbestyren i Stockholm år 1953 överflyttades från magistraten till en för staden inrättad valnämnd, chefen för justitiedepartementet framhöll i ämnet (prop. 1953: 213 s. 20 ff), att han för sin del fann mycket starka skäl tala för att en allmän reform av valförrättningsorganisationen i magi-

stratsstäderna skulle ansluta sig till de av kommunallagskommittén uppdragna riktlinjerna. Samtidigt var departementschefen emellertid angelägen om att betona, att det för Stockholms vidkommande framlagda förslaget endast kunde betraktas som ett provisorium utan bindande verkan för en slutlig, allmän reform.

Enligt stadsdomstolsutredningens mening bör, såsom kommunallagskommittén förordat, avvecklingen av magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionerna medföra, att dessa myndigheters åligganden i fråga om förberedande och ledande av de allmänna valen övertages av valnämnder och att i huvudsak enhetliga bestämmelser om valförrättningsorgan för land och stad antages. Vid övervägande av de problem som härvidlag uppkommer finner utredningen det kunna sättas i fråga, huruvida icke den nuvarande ordningen på landet med en valnämnd för varje distrikt innebär en onödig och alltför långt driven splittring i valarbetet. Om på landet såsom nu är fallet i stad förarbetandet och ledandet av valen koncentrerades till ett organ för varje kommun, anser utredningen det sannolikt kunna påräknas större effektivitet och säkerhet i arbetet. Inte minst skulle dessa fördelar vinnas genom att juridisk sakkunskap och administrativ erfarenhet i ökad omfattning kunde tillföras valnämnderna. Emellertid kan, enligt vad utredningen inhämtat, det pågående arbetet med en författningsreform komma att föranleda en mera allmän översyn av bestämmelserna om valsätt och valförrättningsorgan. I detta läge finner utredningen de nu aktuella av magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionernas avveckling föranledda ändringarna i vallagstiftningen böra i huvudsak anpassas till gällande bestämmelser om valnämnds organisation och uppgifter.

I fråga om valnämndernas sammansättning förordar stadsdomstolsutredningen generella bestämmelser, enligt vilka valnämnd skall bestå av fyra kommunalvalda ledamöter samt en av länsstyrelsen förordnad ordförande jämte suppleanter utsedda i samma ordning. Enligt utredningens förslag skall valnämnd finnas på landet för varje valdistrikt men i stad för staden i dess helhet, oberoende av indelningen i valdistrikt. Är stad delad i flera valdistrikt, skall således valnämnden utse deputerade att vara valförrättare i varje distrikt.

Med avseende å valnämndernas uppgifter föreslår utredningen, att den befattning med röstsammanräkning vid kommunala val, som nu ankommer på magistrat och på valnämnd i stad utan magistrat, överflyttas till länsstyrelsen. På denna anser utredningen det böra ankomma att besluta, huruvida vid val av stadsfullmäktige för stad, som deltagar i landsting, samt vid val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling åtgärder för preliminär röstsammanräkning skall vidtagas på sätt i KVL 34 § 1 mom. sägs.

Den fördelning av arbetsuppgifterna som för valnämnd å landet är stadgad mellan nämnden och dess ordförande synes enligt utredningen böra genomföras såvitt gäller valnämnd i stad.

Enligt stadsdomstolsutredningen synes dess nu berörda förslag — med utgångspunkt från de vid tiden för betänkandets avfattande gällande val-

lagsbestämmelserna — föranleda ändring av ValL 33, 35, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 50, 53, 55 a och 57 §§, 90, 91, 95 och 96 §§ samt KVL 5 och 9 §§, 20 § 3 mom., 22 § 1 mom., 34 § 2 mom., 36 § 2 mom., 42, 43, 51, 56, 59, 60 och 63 §§; ValL 90 a § kan enligt utredningen upphävas.

Stadsdomstolsutredningen föreslår vidare att de på magistraten i vissa städer åvilande uppgifterna med avseende å förstakammarval — tillsynen av att stadsfullmäktige utser valmän för förrättande av sådant val samt uppgiften att kalla valmän och suppleanter — övertages av vederbörande länsstyrelse. Förslaget härutinnan förutsätter enligt utredningen ändring av ValL 12 § 2 och 3 mom. samt 13 §.

Stadgandet i ValL 32 § om inhämtande av magistratens yttrande vid framställning om ändrad indelning i valdistrikt finner utredningen kunna utgå utan att ersättare sättes i magistratens ställe.

Härjämte anmärker utredningen, att ändring påkallas av 4 § kungörelsen den 17 juni 1938 om insändande till statistiska centralbyrån av vissa valprotokoll, röstlängder och valstatistiska uppgifter.

Remissyttrandena

Yttrandena över valutredningens förslag

Valutredningens förslag om en ny organisation för valbestyrens ombesörjande på landet har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i det övervägande antalet remissyttrandena. Endast ett fåtal kommunala remissinstanser har motsatt sig förslaget.

Behovet av en ändrad valnämndsorganisation på landet understrykes i åtskilliga remissvar. Förhållandet att antalet valdistrikt under senare år väsentligt ökat och att valarbetet härigenom kommit att inom en och samma kommun fullgöras av flera valnämnder, finner *länsstyrelsen i Kronobergs län* ha medfört en oändamålsenlig splittring i valarbetet, vilket i sin tur bl. a. fått till följd en icke önskvärd oenhetlighet i valtiderna inom kommunerna. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* konstaterar, att valnämnderna med den nuvarande organisationen haft svårigheter att klara på dem ankommade arbetsuppgifter. En koncentrerung av dessa uppgifter till en gemensam valnämnd finner länsstyrelsen vara ägnad att i viss mån eliminera rådande missförhållanden. I yttranden av *några kommunala organ* uppges även att det med gällande ordning visat sig svårt att genomföra en ändamålsenlig handläggning av de valförberedande uppgifterna.

Mot bakgrunden av de reformer, som utredningen ifrågasatt för att förbättra vissa väljarkategoriernas möjligheter till valdeltagande, finner *länsstyrelsen i Örebro län* det ofrånkomligt att ändra valnämndsorganisationen på landet i enlighet med utredningens förslag. Åtskilliga remissinstanser — bl. a. *länsstyrelsen i Kristianstads län* och *Svenska stadsförbundet* — understryker i sina yttranden, att tillräckliga skäl föreligger för en ändrad valnämndsorganisation även om de nyssberörda reformerna till underlättandet av valdeltagandet icke genomföres.

I flertalet remissyttranden framhålles att den föreslagna organisationen är förenad med väsentliga fördelar. Sålunda uttalar *länsstyrelsen i Västerbottens län*, att det för allmänheten, som i en eller annan angelägenhet söker kontakt med valnämnden, måste vara en fördel att ha ett enda centralt kommunalt organ att vända sig till och icke behöva tveka om vilken valnämnd eller vilken person i denna som är den rätta. En gemensam valnämnd kommer tvivelsutan att förvärva större erfarenhet och rutin i valförberedelsernas handhavande än vad de nuvarande valnämnderna i allmänhet har möjlighet till. Att de förberedande valbestyren med den föreslagna ordningen kommer att handläggas med större överblick, säkerhet och rutin betonas även av *länsstyrelsen i Västmanlands län*. *Länsstyrelsen i Väster-norrlands län* finner de olika valnämnderna åvilande uppgifterna överhuvudtaget vara, icke minst från effektivitetssynpunkt, bäst lämpade att ombesörjas av en enda valnämnd i kommunen. I flera yttranden från *kommunala organ* framhålles, att med ett genomförande av förslaget skulle följa en önskvärd rationalisering i fråga om kontakt med myndigheter, upphandling och kungörande m. m.

Önskvärdheten av att icke alltför stora olikheter råder mellan den för stad och för landsbygd gällande ordningen med avseende å valbestyrens ombesörjande talar enligt *länsstyrelsen i Örebro län* för en ändring i den angivna riktningen. *Kommunalnämnden i Asarums kommun* framhåller, att en reform av valnämndsorganisationen på landet blir än mer angelägen om kommunindelningssakkunnigas betänkande rörande principerna för en ny kommunindelning antages.

Att den föreslagna ordningen innebär en välbehövlig förenkling av valorganisationen framhålles av bl. a. *länsstyrelsen i Stockholms län*. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* uttalar, att förslagets genomförande skulle medföra att antalet valnämnder inom länet nedbringades till ungefär en fjärdedel, vilket skulle vara ägnat att betydligt underlätta kontakten med valnämnderna. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* finner den ändrade valnämndsorganisationen föra med sig en icke obetydlig lättnad i länsstyrelsens arbete med valförberedelserna. Vissa fördelar ur kostnadssynpunkt torde enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* tillika vara förenade med förslaget.

Avstyrkande yttranden föreligger från *kommunalfullmäktige i Kiviks kommun, Skellefteå landskommun och Degerfors kommun, kommunalnämnderna i Olands kommun, Ronneby landskommun och Hällefors köping samt valnämnderna i Mörlunda östra valdistrikt, Ryssby norra valdistrikt och Ryda sockens valdistrikt* ävensom *valnämndens ordförande i Bunkeflo första valdistrikt*.

I flera av dessa yttranden framhålles att många av de valförberedande åtgärderna för de olika valdistrikten redan nu brukar samordnas och ombesörjas centralt för hela kommunen och att i den mån ytterligare samordning bör komma till stånd denna kan ske inom ramen för gällande valnämndsorganisation, exempelvis på så sätt att samtliga valnämndsordföranden inom kommunen bildar ett gemensamt samarbetsorgan. Några väsentliga

fördelar står enligt samma yttranden icke att vinna med den föreslagna ordningen.

I några yttranden hävdas att förslaget innebär en försämring för glesbygdskommunernas del genom att allmänhetens möjligheter till kontakt med valnämnderna där försämras i och med det ökade avståndet till dessa. *Valnämnden i Mörlunda östra valdistrikt* framhåller i detta sammanhang att den ändrade organisationen även för med sig att valnämndsledamöterna i vidsträckta kommuner får långa resor till sammanträdesorten och att distributionen av valmateriel blir besvärligare. Utredningens gjorda uttalande att likformighet bör råda mellan stad och landsbygd med avseende å valbestyrens handhavande föranleder *kommunalnämnden i Ronneby landskommun* att erinra om att landskommunerna genom sammanslagningar kan förväntas få en storlek, som arealmässigt är vida större än städernas.

Valnämnden i Ryssby norra valdistrikt betonar i sitt yttrande att den gemensamma valnämnden i många fall aldrig kommer att fungera som valförrättare och att dess ledamöter endast kommer att befatta sig med själva valförberedelserna, ett arbete som enligt valnämnden icke förorsakar så stora besvär, eftersom kommunala tjänstemän oftast anlitas som hjälp. Att ordförandeskapet i en valnämnd med så begränsade funktioner skall utses av länsstyrelse finner valnämnden onödigt. *Kommunalfullmäktige i Degerfors kommun* håller det för sannolikt, att den gemensamma valnämndens deputerade under alla omständigheter ändå kommer att fungera som permanenta valnämnder i valdistrikten.

Utredningens förslag att antalet ledamöter och suppleanter i den gemensamma valnämnden skall vara detsamma som i de valnämnder, som nu finns för varje valdistrikt, biträdes i allmänhet av remissinstanserna. *Länsstyrelserna i Malmöhus och Gävleborgs län* förklarar sig sålunda helt dela de synpunkter, som utredningen framfört i denna fråga. *Länsstyrelsen i Gotlands län* vill för sin del starkare än utredningen framhålla likformighetssynpunkten. Enligt samma länsstyrelse torde erfarenheten ge vid handen, att en utjämning så vitt möjligt bör ske av olikheterna mellan stad och land beträffande valorganens sammansättning och funktioner. Enligt styrelsens mening har man icke att räkna med några olägenheter av att antalet ledamöter och suppleanter i valnämnd bestämmas lika för stad och land, och styrelsen förordar därför att så sker. Även *valnämnden i Hedemora stad* finner anledning framhålla att antalet valnämndsledamöter bör i enhetlighetens intresse vara lika för stad och landskommun.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser möjlighet böra finnas att — då det påkallas av särskilda förhållanden, t. ex. i större och vidsträckta landskommuner — utöka antalet utöver fem ledamöter och fem suppleanter, varvid antalet dock icke torde behöva överstiga sju ledamöter och lika många suppleanter. Samma uppfattning kommer till uttryck i det yttrande, som avgivits av *valnämnden i Edsbruks valdistrikt*.

Kommunalfullmäktige i Alvesta köping ifrågasätter huruvida icke varje

valdistrikt bör vara representerat med minst en ledamot i den gemensamma valnämnden. Detta kan visserligen föranleda, att valnämnden i extrema fall får ett mycket stort antal ledamöter, men är enligt fullmäktige ägnat att bättre tillgodose behovet av lokalkännedom inom valnämnden. Den ifrågasatta ordningen finner fullmäktige sannolikt medföra, att valdistriktets representant i valnämnden blir ledare för nämndens deputerade inom valdistriktet.

När det gäller ordningen för utseende av ordförande i den gemensamma valnämnden jämte suppleant för honom, förmärks i enstaka yttranden från kommunala myndigheter en tveksamhet om lämpligheten av den lösning utredningen kommit fram till. *Kommunalnämnden i Stora Kopparbergs landskommun* sätter sålunda i fråga om icke tiden får anses mogen att överlåta åt de kommunala fullmäktigförsamlingarna att också utse ordförande i valnämnd. En sådan åtgärd finner kommunalnämnden ligga helt i linje med övriga föreslagna förenklingar och förbättringar. Ett upphävande av länsstyrelsernas förmynderskap i denna detalj kan enligt kommunalnämnden icke innebära någon risk för att icke den för uppdraget bäst lämpade personen blir utsedd, allrahelst som länsstyrelsens val regelmässigt sker först efter kontakt med ledande kommunalmän eller kommunal myndighet i respektive kommun. Liknande synpunkter framföres av *Örebro läns avdelning av Svenska landskommunernas förbund, kommunalnämnderna i Olands kommun och Ronneby landskommun samt kommunalfullmäktige i Åstorps köping*.

Svenska landskommunernas förbund anser visserligen skäl tala för att bestämmelsen om länsstyrelses åliggande att utse ordförande i valnämnd jämte suppleant bör slopas i samband med en omorganisation av valnämnderna på landet, något som enligt förbundet skulle stå i överensstämmelse med utvecklingen inom kommunalstyrelsen i övrigt. I likhet med valutredningen finner förbundet emellertid icke blott att de uppgifter, som åvilar valnämnderna, motiverar att statlig myndighet alltjämt har inflytande på dessa nämnders sammansättning utan även att en sådan ordning skulle vara ägnad att befrämja den önskvärda kontakten mellan valnämndsordförandena och länsstyrelserna i olika frågor rörande valförberedelserna.

Länsstyrelsen i Jönköpings län finner å sin sida utvecklingen inom kommunalstyrelsen icke kunna åberopas till stöd för att upphäva bestämmelserna om länsstyrelsernas åliggande att utse ordföranden i valnämnd jämte suppleant för honom. Den anpassning till reglerna i kommunallagen om kommunens styrelse, som skett beträffande vissa kommunala nämnder och som ligger i linje med målsättningen vid lagens tillkomst, finner länsstyrelsen naturlig då fråga är om organ med endast kommunen som verksamhetsområde. Valnämnderna däremot intar med hänsyn till sina bestyr med andrakammarvalen enligt länsstyrelsen härvidlag en särställning. Det statliga inflytandet på valnämndernas sammansättning anser länsstyrelsen framförallt vara en värdefull garanti för att icke obehörigt inflytande över deras verksamhet gör sig gällande.

Även *länsstyrelserna i Kronobergs och Kopparbergs län* förordar, att ordförande i den gemensamma valnämnden och hans ersättare tillsättes av länsstyrelsen.

Skilda uppfattningar kommer i några remissyttranden till uttryck i vad angår frågan om sättet för utseende av de deputerade, vilka då landskommun är indelad i flera valdistrikt skall vara valförrättare i sådant distrikt.

Länsstyrelserna i Västmanlands, Kopparbergs och Västerbottens län anser sig böra godtaga valutredningens förslag att de deputerade i sin helhet skall utses av valnämnden. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* framhåller, att en sådan ordning skulle medföra en önskvärd likformighet med motsvarande organisation i städerna, och *länsstyrelsen i Västerbottens län* erinrar om att den berörda ordningen visat sig ha fungerat väl där. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län*, som konstaterar att utredningens förslag innebär en begränsning av länsstyrelsens möjligheter att övervaka valförrättarnas lämplighet, finner icke anledning förmoda annat än att valnämnden mycket väl skall vara skickad att utse lämpliga deputerade och anser det därför icke behöva befaras att förslaget härutinnan kommer att medföra några olägenheter.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län finner däremot för sin del det betänkligt, att länsstyrelserna icke skall ha inflytande på de valförrättande organens sammansättning i landskommunerna, och anför.

I städerna finnes god tillgång på statliga och kommunala befattningshavare, som med sin administrativa erfarenhet är väl lämpade för ifrågavarande uppdrag, och bland deputerade återfinnes nästan regelmässigt en sådan befattningshavare. I landskommunerna, där tillgången på nyssnämnda befattningshavare som regel är ytterst begränsad, kan befaras, att valförrättarna kommer att utses efter rent partipolitiska linjer. Erfarenheterna från nu gällande ordning visar, att de valnämndsordförande, som länsstyrelsen förordnar efter förslag av vederbörande landsfiskal och kommunala myndigheter, understundom visar sig mindre väl skickade att fungera som valnämndsordförande, och länsstyrelsen har därför många gånger funnit sig föranlåten att icke förnya ett förordnande för en sådan ordförande. Fel, som begås av valförrättare, kan få ytterst allvarliga konsekvenser för ett val och det är därför nödvändigt, att valförrättarna utses med stor omsorg och att olämpliga valförrättare avlägsnas. Länsstyrelsen anser därför, att länsstyrelserna även framgent bör få inflytande på de valförrättande organens sammansättning i landskommunerna på så sätt, att ordföranden för deputerade utses av länsstyrelsen.

Även *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* förordar, att länsstyrelse skall utse ordförande för de deputerade inom varje valdistrikt. De skäl, som föreligger att låta statlig myndighet tillsätta ordförande i den gemensamma valnämnden, talar enligt denna remissinstans för att samma ordning även bör gälla då fråga är om utseendet av de deputerades ordförande.

Från enstaka kommunala myndigheter ifrågasättes om icke de deputerade bör utses av fullmäktigförsamlingen i stället för av valnämnden. *Valnämnden i Ryda sockens valdistrikt* finner det olämpligt att kommunalfull-

mäktige betages sin rätt att utse valförrättare i de olika valdistrikten. Enligt *valnämnden i Ryssby norra valdistrikt* är det större garanti för en allsidig sammansättning av valförrättningsorganen om dess ledamöter väljes av fullmäktige än av en liten, för hel kommun utsedd valnämnd. *Kommunalnämnden i Olands kommun* håller även före att valförrättarna får en starkare ställning om de utses av fullmäktigförsamlingen.

I några yttranden uttalas farhågor för att det icke skall vara möjligt att få tillräckligt många personer, som är villiga och lämpliga att bli deputerade. *Valnämnden i Hova västra valdistrikt* betvivlar sålunda att de som nu är ledamöter eller suppleanter i valdistriktens valnämnder kommer att ställa sig till förfogande såsom deputerade. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* erinrar om att valutredningen icke uttalat sig om huruvida ledamöterna i den gemensamma valnämnden jämväl kan vara deputerade. Då det ofta visat sig svårt att uppbringa erforderligt antal valförrättare skulle det enligt länsstyrelsens mening vara fördelaktigt om samma ledamöter kunde tjänstgöra som valförrättare.

Hos några kommunala myndigheter förmärks en viss tveksamhet i fråga om hur ansvaret skall fördelas mellan valnämnden och de deputerade. Fler-talet av dessa myndigheter utgår dock ifrån att de deputerade skall vara ansvariga för begångna fel i samband med själva valförrättningen.

Svenska landskommunernas förbund förutsätter att kommun med stöd av bestämmelserna i 46 § kommunallagen skall kunna bevilja de av valnämnd utsedda deputerade ersättningar och arvoden i enlighet med den praxis, som tillämpas beträffande ordförande och ledamöter i valnämnderna.

Utredningens uppfattning att genomförandet av en ny valnämndsorganisation på landet icke bör föranleda någon ändrad kompetensfördelning mellan länsstyrelse och valnämnd delas av så gott som samtliga remissinstanser. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* uttalar, att den i likhet med utredningen funnit det tveksamt, huruvida de nya valnämnderna på landet i regel kan antagas erhålla nödig kompetens för att verkställa definitiv röstsammanräkning. Rent principiellt intar styrelsen den ståndpunkten, att all befattning med röstsammanräkning bör ankomma på länsstyrelse, den enda myndighet, som har möjlighet att vinna verklig förtroget med sammanräkningsproceduren. Styrelsen erinrar tillika om att den i viss utsträckning får förse andra sammanräkningsmyndigheter med erforderlig expertis, och under sådana förhållanden anser styrelsen det icke vara mycket vunnet med röstsammanräkningens uppdelning mellan flera myndigheter. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* betonar, att det i allmänhet torde vara svårare på landsbygden än i städerna att i valnämnderna inrymma personer med kvalifikationer att bemästra det ej sällan tämligen komplicerade sammanräkningsförfarandet. Eftersom stadsdomstolsutredningen föreslagit att den befattning med röstsammanräkningen vid kommunala val, som nu ankommer på magistrat och valnämnd i fögderistad, skall överflyttas på länsstyrelse, anser styrelsen det så mycket mindre

böra ifrågakomma att vid samma val låta landsbygdens valnämnder fungera som sammanräkningsmyndigheter. Liknande synpunkter framföres av *länsstyrelserna i Stockholms och Norrbottens län*.

En motsatt uppfattning har *kommunalnämnden i Sollentuna köping*, som finner det motiverat att låta den lokala valnämnden verkställa definitiv röstsammanräkning vid fullmäktigval, eftersom man därigenom kan erhålla ett snabbare sammanräkningsförfarande vid dessa val.

I vissa remissyttranden behandlas utformningen av bestämmelserna om den ändrade valnämndsorganisationen på landet.

Svenska stadsförbundet påpekar att bestämmelserna bör utformas så, att de blir tillämpliga jämväl å köpingarna, vilka ju icke är landskommuner men i det hänseende varom nu är fråga hänföres till landsbygden.

Valnämnden i Hedemora stad anser att det klart bör utsägas i 33 § lagen om val till riksdagen att ledamöterna i valnämnd skall väljas av fullmäktige, något som enligt valnämnden endast indirekt framgår av paragrafens nuvarande lydelse.

Svenska landskommunernas förbund finner det kunna ifrågasättas om icke ett genomförande av den ändrade valnämndsorganisationen nödvändiggör, att bestämmelserna om valnämnds sammansättning, suppleants tjänstgöring, beslutförhet och jäv m. m. kompletteras med en hänvisning till vissa motsvarande bestämmelser i 33—42 §§ kommunallagen. Särskilt i fråga om suppleants tjänstgöring brukar enligt förbundets erfarenhet tveksamhet ofta uppstå i valnämnderna och den praxis, som hittills tillämpats vid inkallande av suppleant, synes förbundet icke vara enhetlig.

Organisationen i städerna för valbestyrens ombesörjande beröres i några yttranden över valutredningens förslag. *Magistraterna i Kristianstad* och *Västerås* framhåller sålunda angelägenheten av att magistraterna befrias från sin befattning med de allmänna valen. Båda dessa myndigheter finner frågan böra upptas i förevarande sammanhang och lösas på det sätt stadsdomstolsutredningen föreslagit i sitt betänkande »Underrätterna». Även *länsstyrelsen i Gävleborgs län* ifrågasätter om icke tidpunkten nu är lämplig att befria magistraterna från valbestyren och understryker att därigenom den fördelen vinnes att valorganisationen blir likformigt uppbyggd för hela riket.

Yttrandena över stadsdomstolsutredningens förslag

Vad stadsdomstolsutredningen föreslagit med avseende å valbestyrens ombesörjande vid en avveckling av magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionerna har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga länsstyrelser och magistrater samt det övervägande antalet övriga remissinstanser. En mera negativ inställning till stadsdomstolsutredningens förslag i denna del har kommit till uttryck huvudsakligen endast i det av *föreningen Sveriges kommunalborgmästare* avgivna yttrandet samt en del vid länsstyrelsernas remissvar fogade yttranden av *kommuna-*

la myndigheter och organ, vilka i likhet med föreningen ställt sig avvisande till förslaget om en avveckling av kommunalborgmästarinstitutionen.

De tillstyrkande remissmyndigheterna har i sina yttranden som regel endast summariskt behandlat stadsdomstolsutredningens här berörda förslag avseende valbestyrens handhavande i städerna. I flera yttranden har man nöjt sig med att helt allmänt ge sitt bifall till de av utredningen framlagda detaljförslagen rörande magistratsuppgifternas utskiftning på olika statliga och kommunala myndigheter och organ. Några tillstyrkande remissorgan har emellertid särskilt uppehållit sig vid stadsdomstolsutredningens förslag rörande valorganisationen i städerna. *Magistraten i Kristianstad* framhåller sålunda i sitt yttrande angelägenheten av att magistraternas befattning med de allmänna valen snarast avskaffas. *Stadsfullmäktige i Örebro* påpekar att magistraten, vilken endast en gång vart fjärde år har att verkställa de ytterst komplicerade och specialiserade uppgifter som sammanhänger med röstsammanräkning, i allmänhet torde vara nödsakad att till sitt biträde kalla experter från länsstyrelsen. Redan nu skulle det enligt fullmäktiges uppfattning därför vara rationellt att låta länsstyrelsen övertaga dessa funktioner, och när magistraten försvinner blir, framhåller fullmäktige, en sådan ändring ofrånkomlig eftersom städerna som regel ej förfogar över annat lämpligt organ för röstsammanräkning. *Stadsfullmäktige i Jönköping* betonar att de föreslagna valnämnderna i städerna kommer att få ganska betydande arbetsuppgifter men att någon bättre ordning än den förslaget innehåller icke torde kunna anvisas. Enligt *stadsfullmäktige i Gävle* finns det icke någon anledning till erinran mot utredningsförslaget i berörda hänseende eftersom kommunerna redan nu har att bära en mycket stor del av kostnaderna på det lokala planet för valförrättningarna och sakkunnigt folk för dessas genomförande torde kunna påräknas även vid en överflyttning av valbestyren på kommunala myndigheter och organ.

En del remissmyndigheter, bl. a. *kammarkollegiet, länsstyrelserna i Kronobergs och Västmanlands län* samt *1955 års valutredning* har i sina yttranden över stadsdomstolsutredningens betänkande i denna del erinrat om valutredningens framlagda förslag om en ändrad valnämndsorganisation på landet. *Valutredningen* betonar sålunda att dess berörda förslag ligger helt i linje med vad stadsdomstolsutredningen föreslagit. Ett genomförande av de båda förslagen skulle, framhåller valutredningen, därför innebära att man finge en helt likartad valnämndsorganisation för såväl stad som landsbygd. Valutredningen erinrar även om att för Stockholms vidkommande en organisation, motsvarande den av stadsdomstolsutredningen föreslagna, redan blivit genomförd och, såvitt valutredningen har sig bekant, fungerat på ett fullt tillfredsställande sätt. Valutredningen tillstyrker därför stadsdomstolsutredningens nu ifrågavarande förslag men anser sig böra framhålla, att ett genomförande av förslaget, åtminstone för vissa länsstyrelser, kommer att medföra en avsevärt ökad arbetsbelastning under de år kommunala val äger rum. För att icke sammanräkningsförrättningarna skall

förseñas synes det valutredningen erforderligt att länsstyrelserna även för de kommunala valens del, på sätt valutredningen närmast med tanke på andrakammarvalen föreslagit i sitt den 25 april 1961 avgivna betänkande (SOU 1961: 20 s. 160 o. f.), erhåller möjligheter till personalförstärkning, så att de på en och samma länsstyrelse ankommande sammanräkningsförrättningarna i viss utsträckning kan äga rum samtidigt.

Även *länsstyrelserna i Hallands och Västerbottens län* har i sina yttranden gjort vissa uttalanden rörande förslaget att till länsstyrelserna överflytta bestyret med röstsammanräkningen vid kommunala val i städerna. *Länsstyrelsen i Hallands län* understryker därvid angelägenheten av att en undersökning göres rörande länsstyrelsernas behov av personalförstärkning i anledning av att sådana tidskrävande magistratsgöromål som exempelvis röstsammanräkningar överlåtes på länsstyrelserna. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* framhåller att en överflyttning av vissa magistratsuppgifter till länsstyrelsen kommer att medföra en väsentlig ökning av länsstyrelsens arbetsbelastning. Länsstyrelsen anför:

Särskilt märkbar blir denna ifråga om röstsammanräkningen, som är en till tiden starkt koncentrerad och för föredragande och beslutande ansvarsfylld arbetsuppgift. Den medför redan med nuvarande omfattning av länsstyrelsens sammanräkningsskyldighet ett åsidosättande för viss tid av annat ordinarie arbete genom att ianspråktaga såväl flera jurister som även i stor utsträckning biträdespersonal och kräver därjämte anställande av extra personal. Speciellt i län med stora städer synes ett överförande av magistraternas hittillsvarande sammanräkningsskyldighet på länsstyrelse kunna befaras innebära en verklig olägenhet genom att en betydande del av länsstyrelsens befattningshavare i både högre och lägre tjänsteställning under ännu längre tid än nu är fallet blir hindrad att ägna någon tid åt andra göromål, så att en besvärande arbetsbalans uppstår. Även den olägenhet kan förväntas uppstå, att det kommer att dröja avsevärd tid innan röstsammanräkningen för alla kommuner i länet är slutligt klar. Med hänsyn till det intresse, som de politiska kommunalvalen tilldrar sig, framstår en sådan försening av slutresultatet som icke önskvärd. Länsstyrelsen vill därför ifrågasätta, om icke Kungl. Maj:t bör ha möjlighet att i särskilda fall förordna, att röstsammanräkning vid kommunala val skall ankomma på annan myndighet än länsstyrelse. Det kan förutsättas att behov av att lägga sammanräkningen på annan myndighet än länsstyrelse skall föreligga endast i städer av den storlek att staden har rådhusrätt, och som sammanräkningsmyndighet skulle där lämpligen ifrågakomma rådhusrätten.

Andra länsstyrelser åter, bl. a. *länsstyrelserna i Gävleborgs och Norrbottens län*, har i sina yttranden särskilt framhållit att förslaget om en överflyttning av vissa magistratsgöromål till länsstyrelserna i huvudsak icke ger anledning till någon erinran. Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser att en sådan överflyttning — om här bortses från vissa uppgifter, som icke är av intresse i förevarande sammanhang — icke kommer att bereda något avsevärt merarbete för länsstyrelserna.

I de yttranden, i vilka en mera negativ inställning till förslaget kommit till uttryck, framhålles bl. a. att den

föreslagna ordningen i vart fall såvitt angår städer utan magistrat icke är förenad med några fördelar utan snarare vissa olägenheter. *Föreningen Sveriges kommunalborgmästare* konstaterar att den nuvarande anordningen i landsrättsstäder med en valnämnd, bestående av kommunalborgmästaren som ordförande och två kommunalvalda ledamöter, har visat sig mycket lämplig. Önskemålet att juridisk sakkunskap och administrativ erfarenhet tillföres valnämnden tillgodoses enligt föreningen bäst genom att kommunalborgmästaren bibehålles som självskriven ordförande. Den föreslagna överflyttningen av röstsammanräkningen till länsstyrelserna torde enligt föreningen i flertalet fall även komma att försena förrättningen vid de primärkommunala valen eftersom länsstyrelserna i allmänhet först verkställer röstsammanräkning för landstingsmannavalen. Skulle emellertid ändringar genomföras av de specialförfattningar, som för närvarande reglerar magistraternas och kommunalborgmästarnas statliga uppgifter, anser föreningen dessa ändringar böra ges en sådan utformning, att möjlighet finnes att genom särskilda förordnanden anförtro uppgifterna åt viss befattningshavare. Särskilt angeläget finner föreningen det vara att bl. a. uppdraget som valnämndsordförande i fortsättningen tilldelas kommunalborgmästaren genom sådant särskilt förordnande. Samma uttalande gör *kommunalborgmästaren i Solna*.

Stadsfullmäktige i Boden utvecklar i stort sett samma synpunkter och anför.

Beträffande städerna har det visat sig vara till fördel, att de expeditionella valärendena handläggas av en tjänsteman, som vanligtvis hela dagarna är tillgänglig på en expedition och omedelbart kan handlägga dylika ärenden och detta gäller särskilt veckan före valen. Detta gäller även sedan röstlängdsutdragen ersatts av s. k. röstkort. Det har nämligen visat sig att de röstberättigade ofta icke anmäla att deras röstkort förkommit förrän dagarna eller dagen före valet. En utomstående person, som enligt utredningens förslag av länsstyrelsen förordnas som ordförande i valnämnden för hela staden kan icke annat än undantagsvis vara tillgänglig för allmänheten på en expedition som en kommunalborgmästare. Man kan icke fordra att en valnämndsordförande som på dagarna måste sköta sitt arbete långt ifrån stadshuset eller stadens centrum skall kunna vara tillgänglig för allmänheten annan tid än på kvällarna. En valnämndsordförande i stad, som har att ansvara för valets organiserande i flera valdistrikt med många röstberättigade har betydligt mer krävande arbete än en valnämndsordförande på landsbygden, som endast har hand om ett valdistrikt med ett ringa antal röstberättigade. Utredningen har (sid. 177) kommit till det resultatet att det beträffande valärenden föreligger skillnad mellan stad och land.

Utredningens förslag om den slutliga sammanräkningen av de kommunala valen skulle beträffande Boden innebära, att länsstyrelsen skulle förrätta den slutliga sammanräkningen av stadsfullmäktigevalen och kompletteringsvalen i stället för som nu valnämnden. Valnämnden brukar förrätta den slutliga sammanräkningen av sistnämnda val å första möjliga dag d. v. s. å åttonde (måndag) dagen efter valet. Om länsstyrelsen, som först förrättar sammanräkningen av landstingsmannavalen och sedan kommunalfullmäktigevalen och enligt utredningens förslag även stadsfullmäktigevalen i hela länet, alltså ett mycket stort valmaterial, kan det inträffa, att den

slutliga sammanräkningen av stadsfullmäktigevalen i Boden kommer att äga rum 2 å 3 veckor senare än vad nu är fallet. Utgången av dessa val brukar alltid vara föremål för mycket stort intresse och den nu föreslagna centraliseringen torde icke hälsas med tillfredsställelse av innevånarna i Boden. Därtill kommer att länsstyrelsernas redan nu alltför stora arbetsbörda kommer att öka, då de enligt utredningens förslag i motsats till nu skola förrätta slutlig röstsammanräkning även för landstingsmannaval och kyrkofullmäktigeval i vissa städer. Beträffande Norrbottens län gäller detta Luleå och Kiruna. Stadsfullmäktige avstyrka utredningens förslag och anser, att den nuvarande ordningen bör bibehållas.

Flera andra kommunala myndigheter, som ställt sig avvisande till tanken på en avveckling av kommunalborgmästarinstitutionen, har i sina yttranden understrukit angelägenheten av att kommunalborgmästaren bibehålles vid uppdraget såsom valnämndsordförande. Uttalanden i denna riktning gör bl. a. *stadsfullmäktige i Vadstena, Kungsbacka, Lidköping och Arvika, drättselkammaren i Marstrand och föreningen Sveriges kommunala förvaltningsjurister. Stadsfullmäktige i Karlshamn* finner uppdraget som valnämndsordförande i nuvarande fögderistäder lämpligen böra överflyttas till stadsombudsmannen, om kommunalborgmästartjänsten indrages genom ändrad lagstiftning. *Valnämnden i Örnsköldsvik* uttalar å sin sida, att en jurist i fögderistads förvaltning bör förordnas som ordförande i stadens valnämnd, om kommunalborgmästartjänsten indrages. Skulle kommunalborgmästarinstitutionen bibehållas, bör enligt valnämndens mening kommunalborgmästaren även i fortsättningen vara självskriven ordförande i valnämnd. *Kommunalborgmästaren i Tidholm* framhåller att man vid ett genomförande av stadsdomstolsutredningens här berörda förslag har att räkna med att uppdragen som valnämndsordförande med därmed förenade betydande arbetsuppgifter och ansvar icke kommer att bli några eftersökta uppdrag.

I några yttranden har vissa detaljankningar gjorts.

Stadskansliet i Göteborg anser för sin del att det bör anförtros fullmäktige att bestämma antalet kommunala ledamöter i valnämnden. Liksom förhållandet nu är i Stockholm torde enligt kansliets mening uppborðsverket lämpligen kunna fungera som valnämndens kansli. Om uppborðsverket förstatligas finner stadskansliet det kunna förutsättas att valnämnden kommer att biträdas av den lokala skattemyndigheten. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* påpekar att det icke är uteslutet att bestyret med utfärdande av röstkort kan komma att läggas på de lokala skattemyndigheterna.

Stadsfullmäktige i Karlskrona framhåller önskvärdheten av att de deputerade, som valnämnden har att utse i det fall staden är indelad i flera valdistrikt, erhåller en med hänsyn till olika befolkningsgrupper m. m. så representativ sammansättning som möjligt.

När det gäller i kraftträdandet av den föreslagna ordningen för valbestyrens handhavande i städerna uttalar *1955 års valutredning* att några hinder icke torde föreligga mot att redan nu genomföra förslaget om en överflyttning av dessa bestyr från magistrat- och kommunalborgmästarin-

stitutionerna till valnämnder med likartad sammansättning som valnämnderna på landet. Såvitt valutredningen kunnat finna skulle vissa fördelar vara att vinna om stadsdomstolsutredningens förslag härutinnan och valutredningens förslag om en ändrad valnämndsorganisation på landet — därest dessa förslag anses kunna läggas till grund för lagstiftning — genomföres i ett sammanhang. Härigenom skulle nämligen, framhåller valutredningen, vid lagstiftningens utformning bestämmelserna om valnämnd kunna göras enhetliga för land och stad.

Departementschefen

Den organisation, som nu finnes för valbestyrens ombesörjande, är i väsentliga hänseenden olikartad för städer och landsbygd. Medan på landet organisationen är beroende av valdistriktsindelningen så att en valmyndighet, en valnämnd, finnes för varje för andrakammarval inrättat valdistrikt, handhaves valbestyren i stad av en för hela staden gemensam myndighet oberoende av indelningen i valdistrikt. Denna olikhet i den organisatoriska uppbyggnaden leder till väsentliga skillnader med avseende å de arbetsuppgifter, som åvilar å ena sidan valmyndighet i stad och å andra sidan valnämnd på landet. Valmyndighet i stad har sålunda att vidtaga erforderliga valförberedelseåtgärder — exempelvis anskaffa vallokaler, valmateriel och dylikt, fullgöra vissa åligganden vad angår röstlängderna, utfärda kungörelse om vissa val samt expediera röstkort till röstberättigade — med avseende å samtliga förekommande valdistrikt inom staden. Är i staden flera valdistrikt ankommer det även på stadens valmyndighet att för varje sådant distrikt utse särskilda deputerade att vara valförrättare i distriktet. Valnämnd på landet däremot har endast att svara för valförberedelserna med avseende å det egna valdistriktet och valnämnden är alltid själv valförrättare i detsamma. Även i fråga om den funktionella kompetensen i övrigt finnes vissa skillnader mellan valnämnd på landet och valmyndighet i stad. Så t. ex. har valmyndighet i stad — om här bortses från Stockholm — att vid vissa kommunalval verkställa slutlig röstsammanräkning. Någon motsvarande uppgift åvilar däremot ej valnämnd på landet. Denna tager över huvud taget inte vid något slags val befattning med den slutliga sammanräkningen.

Ej heller i de olika städerna är organisationen för handhavandet av valbestyren helt överensstämmande. I skilda slags städer är det nämligen olika myndigheter som har att svara för dessa bestyr. I magistratsstäder utom Stockholm ankommer det på magistraten att taga befattning med de allmänna valen. I fögderistäder och i Stockholm åvilar motsvarande uppgifter en särskilt inrättad valnämnd. Denna valnämnd har i Stockholm en annan sammansättning än i fögderistäder, där valnämnden består av kommunalborgmästaren och två kommunalvalda ledamöter jämte suppleanter. Valnämnden i Stockholm är också frikopplad från vissa uppgifter, som åvilar valmyndighet i övriga städer. För Stockholms vidkommande verk-

ställes sålunda slutlig sammanräkning vid samtliga slags val av överståthållarämbetet.

Gällande organisation för bestyren med de allmänna valen har, såsom framgått av den tidigare redogörelsen, blivit föremål för behandling av både 1955 års valutredning och stadsdomstolsutredningen, vilka från olika utgångspunkter funnit anledning undersöka möjligheterna till ändringar av valorganisationen. Stadsdomstolsutredningen har för sin del upptagit frågan om valbestyrens ombesörjande i städerna mot den allmänna bakgrunden av en av utredningen föreslagen avveckling av magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionerna. I berörda hänseende har stadsdomstolsutredningen redovisat ett principförslag, som i huvudsak går ut på att dessa båda institutioners uppgifter att förbereda och leda de allmänna valen övertages av valnämnder. 1955 års valutredning har å sin sida vid sin översyn av gällande vallagstiftning, där arbetet främst inriktats på att undersöka möjligheterna till fortsatta reformer i syfte att främja och underlätta valdeltagandet, funnit sig böra ompröva den nuvarande valnämndsorganisationen på landet. Denna prövning har föranlett valutredningen att framlägga förslag om att organisationen med en valnämnd för varje valdistrikt på landet avskaffas och ersättes av en ordning med en enda valnämnd för varje kommun därstädes, varvid, om i kommunen finnes flera valdistrikt, den för kommunen gemensamma valnämnden får — på samma sätt som valmyndighet i stad, där valdistriktsindelning förekommer — för varje valdistrikt utse erforderligt antal deputerade att vara valförrättare i distriktet. Framhållas må att även stadsdomstolsutredningen uttalat sympatier för en sådan ändring men i det sammanhang, i vilket den haft att upptaga frågan om ordningen för valbestyrens ombesörjande, har den icke ansett sig böra närmare behandla valnämndsorganisationen på landet. De båda utredningarnas förslag kompletterar i allt väsentligt varandra så att en reform på grundval av vad såväl valutredningen som stadsdomstolsutredningen föreslagit skulle medföra att man finge en för hela riket enhetlig valorganisation.

Vad först valnämndsorganisationen på landet angår har otvivelaktigt de skiljaktigheter, som nu förefinnes mellan denna och motsvarande organisation för handhavandet av de allmänna valen i städerna, i allt högre grad kommit att framhävas genom en ökad indelning i valdistrikt, främst betingad av angelägenheten av att underlätta valdeltagandet. På landet har den alltmer omfattande valdistriktsindelningen nämligen icke kunnat äga rum utan en motsvarande utökning av antalet valnämnder, något som i sin tur lett till att det valförberedande arbetet i allt större utsträckning där kommit att decentraliseras. Såsom valutredningen och många remissinstanser framhållit har denna utveckling i organisatoriskt hänseende icke varit helt ändamålsenlig. Åtskilliga valförberedande åtgärder torde nämligen till sin karaktär vara sådana, att de för att större effektivitet och säkerhet i arbetet skall vinnas lämpligen bör på landet liksom nu är fallet i stad ombesörjas centralt av ett för hela kommunen gemensamt organ. Valutredningen har givit flera exempel på sådana åtgärder. Vid remissbehandlingen har också från flera håll understrukits att den nuvarande valnämndsorganisationen på

landet medfört en icke önskvärd splittring i valarbetet och att svårigheter härigenom uppkommit att genomföra en ändamålsenlig handläggning av de valförberedande uppgifterna. Det har vidare framhållits att en större koncentration av valarbetet på landet är nödvändig, därest genom fortsatta reformer på valrättens område nya arbetsuppgifter kommer att tilldelas valorganen. Behov synes därför föreligga av en ändring av valnämndsorganisationen på landet, i syfte att där koncentrera förberedandet och ledandet av de allmänna valen till ett organ för varje kommun och på så sätt undanröja rådande väsentliga olikheter mellan landsbygdens och städernas valorganisation. Detta är också den allmänna meningen hos det övervägande antalet myndigheter, som yttrat sig över valutredningens betänkande i ämnet.

Då spørgmålet om en ändring av valnämndsorganisationen på landet på detta sätt aktualiserats, kan det ifrågasättas om man icke bör till samtidig behandling upptaga spørgmålet om en ändring av städernas valorganisation. Valutredningen har i sitt remissyttrande över stadsdomstolsutredningens betänkande funnit en sådan gemensam behandling av de båda spørgmålen lämplig och samma uppfattning har kommit till uttryck i en del remissyttranden över valutredningens ifrågavarande betänkande. Även för egen del finner jag flera skäl tala för att valorganisationen i städerna icke bör lämnas utanför en nu aktuell reform. Väsentliga fördelar skulle nämligen vara att vinna om man på föreliggande område erhöi en för hela riket enhetlig ordning för valbestyrens handhavande. För att detta resultat skall kunna uppnås kräves jämväl ändringar av gällande valorganisation i städerna. Ett ytterligare skäl att i förevarande sammanhang upptaga även denna organisation till omprövning är att en avveckling av magistratinstitutionen kommer att ske vid det förstattligande av rådhusrätterna som planeras komma till stånd inom en nära framtid. Eftersom en utskiftning av magistratsgöromålen under alla omständigheter sålunda torde komma att äga rum inom kort, kan det synas lämpligt att redan nu söka få till stånd en lösning, varigenom magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionerna i möjligaste mån befrias från befattningen med valbestyren. Erinras må att för Stockholms del en motsvarande reform redan blivit genomförd. Genom en år 1953 företagen ändring överflyttades nämligen de Stockholms magistrat åvilande bestyren med de allmänna valen på en valnämnd, dock att uppgiften att verkställa röstsammanräkning vid kommunala val lades på överståthållarämbetet. I förarbetena till denna ändring uttalades bl. a. att den endast kunde betraktas som ett provisorium utan bindande verkan för en slutlig och mera allmän reform. Tiden synes nu vara inne för en sådan reform.

Vad angår omfattningen av den angivna reformen hör beaktas att magistraten i några städer, som icke deltagar i landsting, enligt bestämmelser i riksdagsordningen 6 § 7 mom. sista stycket samt ValL 12 § 2 och 3 mom. och 13 § även har att taga viss befattning med förstakammarvalen. Magistraten i nämnda städer har sålunda att tillse att stadsfullmäktige utser valmän för förrättande av förstakammarval samt att till valet kalla valmän och suppleanter. Innan frågan om en ändring av de bestämmelser, som

riksdagsordningen upptar i detta avseende, blivit prövad, är det icke möjligt att framlägga något förslag om att magistraterna skall befrias från nyssnämnda uppgifter. Hinder synes emellertid icke möta mot att man utan att avvakta en slutlig prövning av den berörda grundlagsfrågan redan nu till andra organ överflyttar de magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionerna åvilande bestyren med andrakammarvalen och kommunalvalen. De tämligen begränsade uppgifter, som vissa magistrater har att utföra med avseende å förstakammarvalen, har nämligen sådan karaktär att de ifrågavarande magistraternas frikoppling från dessa uppgifter icke behöver ske i omedelbart samband med en ändring av organisationen för de direkta valens ombesörjande. Frågan om överflyttande av de med förstakammarvalen sammanhängande magistratsgöromålen torde få upptagas till behandling i samband med prövningen av erforderlig grundlagsändring.

Såsom framgår av det redan anförda finner jag starka skäl tala för att man nu bör genomföra en ändring av såväl valnämndsorganisationen på landet som valorganisationen i städerna i syfte att få till stånd en för hela riket enhetlig ordning för bestyren med andrakammarvalen och kommunalvalen. Valutredningens förslag, att i varje kommun på landet endast skall finnas en valnämnd, gemensam för hela kommunen, samt stadsdomstolsutredningens förslag, att magistrat- och kommunalborgmästarinstitutionernas åligganden att förbereda och leda de allmänna valen skall överföras på valnämnder, har tillstyrkts av det övervägande antalet remissinstanser. Även jag anser mig kunna godtaga förslagen och en reform i här angiven riktning synes mig därför lämpligen böra ske på grundval av vad de båda utredningarna sålunda föreslagit. En sådan ordning bör alltså nu införas, att i varje kommun — vare sig fråga är om landskommun, köping eller stad — förberedandet och ledandet av de allmänna valen ombesörjes av en valnämnd, gemensam för hela kommunen.

När det gäller de ifrågavarande valnämndernas sammansättning synes reglerna härom böra göras enhetliga för samtliga dessa valnämnder. Valutredningens och stadsdomstolsutredningens skilda förslag sammanfaller i detta hänseende, i det att valnämnd i kommun på landet av valutredningen samt valnämnd i stad av stadsdomstolsutredningen förordats erhålla en likartad sammansättning som den nu i varje valdistrikt på landet inrättade valnämnden. Jag har icke funnit anledning föreligga att på denna punkt frångå utredningarnas samstämmiga förslag, som tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissorgan. Valnämnd bör således bestå av fem inom kommunen boende personer, vilka utses för fyra år. Det torde vara lämpligt att ordföranden i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av länsstyrelsen medan de övriga fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljes av kommunens fullmäktige, allt i motsvarande ordning som gäller för utseende av ledamöter och suppleanter i nu inrättade valnämnder för valdistrikt på landet. För Stockholms del överensstämmer den här föreslagna ordningen med den nu föreskrivna, eftersom enligt bestämmelserna i ValL 90 a § en valnämnd skall finnas inrättad för staden med den sammansättning som här angivits.

De grundläggande bestämmelserna om valnämnd och om ledamöter och suppleanter i sådan nämnd synes alltså böra vara upptagna i ValL 33 §. De nuvarande bestämmelserna i sagda lagrum föreslås emellertid ändrade i enlighet med vad här anförts, varigenom de kommer att bli generellt tillämpliga för såväl landsbygd som samtliga städer. ValL 90 och 90 a §§ samt KVL 63 §, vilka upptar stadganden om valorgan i vissa städer, kan i samband härmed upphävas. De i ValL 34—36 §§ intagna bestämmelserna rörande bl. a. beslutsmässighet, omröstning, rätt att avsäga sig uppdrag som ledamot eller suppleant samt besvär över val av ledamot eller suppleant torde, dock med någon mindre jämkning av 35 §, kunna göras tillämpliga på sådan valnämnd som avses med förslaget. Någon komplettering av dessa bestämmelser synes mig icke erforderlig.

Är kommun — stad eller kommun på landet — indelad i flera valdistrikt, kan tydligtvis val i kommunen icke förrättas inför kommunens valnämnd. I sådant fall måste särskilda valförrättningsorgan tillsättas. De av valutredningen och stadsdomstolsutredningen framlagda förslagen innebär, att valnämnden i sådan kommun skall för varje valdistrikt utse erforderligt antal personer att såsom valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Några länsstyrelser har i sina yttranden över valutredningens berörda förslag framhållit önskvärdheten av att statlig myndighet får inflytande på dessa valförrättningsorgans sammansättning på så sätt, att ordförande i sådant organ utses av länsstyrelse. En del kommunala myndigheter har å sin sida ifrågasatt om icke valförrättarna i stället bör tillsättas av den kommunala fullmäktigförsamlingen. I likhet med flertalet remissinstanser finner jag mig emellertid kunna godtaga de båda utredningarnas förslag om att i förekommande fall av valdistriktsindelning valförrättarna i gemmen utses av valnämnden. En motsvarande ordning gäller för övrigt redan nu i städer, som är indelade i flera valdistrikt, och denna ordning synes, enligt vad valutredningen uppgivit, icke ha varit förenad med några olägenheter. Avgörande för valnämndens rätt att utse deputerade som valförrättare bör, såsom valutredningen förutsatt, vara om valdistriktsindelning över huvud taget förekommer i kommunen vid något allmänt val, även om det aktuella valet endast skulle omfatta ett valdistrikt.

Den befogenhet, som nu föreligger för valmyndighet i stad att utse deputerade såsom valförrättare i valdistrikt inom staden, är närmare reglerad i ValL 91 §. Bestämmelserna i detta lagrum föreslås ändrade så att de blir tillämpliga på valnämnd, som här avses. Likaså bör ändring ske av ValL 57 § 1 mom. första stycket och KVL 5 § första stycket, som upptar allmänna bestämmelser om de organ inför vilka andrakammarval respektive kommunalval skall förrättas.

Med den här föreslagna ordningen följer, att samtliga allmänna val inom en kommun skall förrättas inför kommunens valnämnd eller dess deputerade. Eftersom municipalsamhälle alltid utgör del av en landskommun, erfordras — oavsett vilka förordnanden, som må meddelas rörande valdistriktsindelningen vid valet av municipalfullmäktige — med denna ordning icke några särbestämmelser angående vem som skall förrätta municipalfullmäk-

tigval i valdistrikt, som bildas särskilt för sådant val. De nuvarande bestämmelserna i KVL 5 § andra stycket torde därför kunna utgå. Däremot kräver tydligtvis en reform i här angiven riktning vissa särbestämmelser om valförrättningsorgan vid kyrkofullmäktigval för det mindre vanliga fallet, att länsstyrelse enligt KVL 3 § 3 mom. förordnar att olika områden av församling, vilka eljest skolat var för sig bilda eget valdistrikt, tillsammans skall vid kyrkofullmäktigvalet utgöra ett valdistrikt, och det därvid inträffar att det sålunda bildade distriktet kommer att omfatta delar av skilda borgerliga kommuner. För undvikande av en kompetenskonflikt mellan dessa kommuners valnämnder i fråga om kyrkofullmäktigvalets ombesörjande i det ifrågavarande distriktet bör, såsom valutredningen funnit, länsstyrelse i sådant fall jämväl ha att förordna, inför vilken kommuns valnämnd eller dess deputerade kyrkofullmäktigvalet i detta valdistrikt skall förrättas. De nuvarande stadgandena i KVL 5 § tredje stycket föreslås ersatta av bestämmelser härom.

Valutredningens ståndpunkt, att införandet av en ny valnämndsorganisation på landet icke bör föranleda ändring av den gällande kompetensfördelningen mellan länsstyrelse och valnämnd på landet, har vunnit allmän anslutning vid remissbehandlingen och jag finner mig också böra godtaga valutredningens uppfattning härutinnan. Av den föreslagna ordningen följer att valnämnderna på landet liksom hittills icke skall vid något slags val taga befattning med den slutliga röstsammanräkningen. Övervägande skäl talar enligt mitt förmenande för att en motsvarande kompetensfördelning även bör genomföras mellan länsstyrelse och valmyndighet i stad, då nu valorganisationen i städerna ändras i syfte att få till stånd en för hela riket enhetlig ordning för valbestyrens ombesörjande. Stadsdomstolsutredningens förslag, att den befattning med röstsammanräkningen vid vissa kommunalval, som nu ankommer på valmyndighet i andra städer än Stockholm, skall överflyttas till länsstyrelse, finner jag mig därför i likhet med det övervägande antalet remissinstanser böra acceptera. Såsom framhållits i en del yttranden över stadsdomstolsutredningens betänkande kommer en sådan överflyttning visserligen att för länsstyrelserna medföra en ökad arbetsbelastning, då allmänna kommunalval förrättas. Särskilt i län med stora städer kan till följd härav svårigheter måhända uppkomma för länsstyrelsen att inom rimlig tid slutföra sammanräkningsförrättningarna vid dessa val. Dessa svårigheter torde dock kunna bemästras, om länsstyrelserna i större utsträckning än hittills skett utnyttjar möjligheten att i och för sammanräkningarna vid allmänna kommunalval anställa tillfälligt personal — även kvalificerad sådan — så att skilda sammanräkningsförrättningar kan hos vederbörande länsstyrelse äga rum samtidigt.

Preliminär röstsammanräkning är för närvarande icke obligatorisk vid samtliga allmänna val. Enligt de gällande bestämmelserna i KVL 34 § är vid val av stadsfullmäktige för stad, som deltagar i landsting, samt vid val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling eller kyrklig samfällighet i stad frågan huruvida preliminär röstsammanräkning skall äga rum beroende på

beslut av stadens valmyndighet, som med nuvarande ordning jämväl har att verkställa slutlig röstsammanräkning vid samma val. I Stockholm ankommer det dock på överståthållarämbetet att vid kyrkofullmäktigval meddela beslut som nu sagts och, såsom redan nämnts, vara sammanräkningsmyndighet vid samtliga val i staden. Stadsdomstolsutredningen har för sin del utgått ifrån att preliminär röstsammanräkning alltjämt skall vara fakultativ vid nyssnämnda kommunalval men föreslagit att beslutanderätten i frågan, huruvida preliminär röstsammanräkning i dessa fall skall förekomma, överlag överflyttas på länsstyrelse. Erinras må att i tidigare sammanhang ifrågasatts, huruvida icke preliminär röstsammanräkning bör göras obligatorisk vid samtliga kommunalval. I det betänkande (SOU 1941:28), som låg till grund för poströstningssystemets införande, framfördes förslag här om. Vederbörande departementschef (se prop. 1942:98 s. 41) ansåg sig emellertid icke kunna godtaga förslaget. Skall såsom här nu förordats länsstyrelse ha att verkställa slutlig sammanräkning vid samtliga kommunala val, torde läget i avsevärd mån förändras och skäl föreligga för ett annat bedömande av spörsmålet. Om länsstyrelserna skall på ett tillfredsställande sätt kunna bemästra sammanräkningsbestyren torde det vara så gott som nödvändigt att preliminär sammanräkning äger rum jämväl vid samtliga val av stadsfullmäktige och val av kyrkofullmäktige i stadsförsamling eller kyrklig samfällighet i stad. Något utrymme för att i nämnvärd utsträckning ge avkall på kravet på sådan preliminär röstsammanräkning vid dessa val kommer säkerligen icke att finnas med den föreslagna ordningen för slutlig röstsammanräkning. Under sådana förhållanden finner jag mig böra förorda att preliminär röstsammanräkning göres obligatorisk vid samtliga kommunalval; förslaget i denna del synes från likformighets synpunkt även böra avse kyrkofullmäktigvalen i Stockholm.

Ett genomförande av vad här föreslagits angående slutlig och preliminär röstsammanräkning vid kommunala val förutsätter upphävande av bestämmelserna i KVL 33 § 3 mom. samt ändringar av 22 § 2 mom., 34 §, 42 §, 43 §, 44 § 5 mom., 48 § 1 mom., 49 § 2 mom., och 51 § i samma lag.

Med avseende å den valnämnd, som här förordas bli inrättad för varje kommun på landet och för varje stad, torde samma fördelning av arbetsuppgifterna böra genomföras som enligt vallagarnas skilda bestämmelser gäller för den nu för varje valdistrikt på landet inrättade valnämnden.

Såsom stadsdomstolsutredningen funnit kan det gällande stadgandet i Vall 32 § om inhämtande av magistrats yttrande vid framställning om ändrad valdistriktsindelning utgå utan att ersättas av någon bestämmelse om yttrande från annan myndighet.

Införandet av den här förordade, för hela riket enhetliga organisationen för valbestyrens ombesörjande kräver ett flertal ändringar i vallagarna. I det föregående har åtskilliga sådana ändringar redan berörts och flera lagrum uppräknats, vilka måste bringas i överensstämmelse med de framlagda förslagen. Utöver ändringar av dessa i tidigare sammanhang berörda lagrum föreslås för reformens genomförande justeringar och jämkningar av

ValL 39 §, 40 §, 42 §, 43 §, 45 §, 46 §, 50 §, 53 §, 55 a §, 58 §, 95 § och 96 § samt KVL 3 § 4 mom., 9 §, 19 § 1 och 2 mom., 20 § 3 mom., 22 § 1 mom., 56 §, 59 § och 60 §.

Förutom ändringar i vallagarna erfordrar reformen ändringar av vissa i administrativ ordning utfärdade bestämmelser.

Ersättning åt personal, som av länsstyrelserna anlitas vid röstsammanräkningar, bestrides från förslagsanslaget Vissa kostnader i anledning av allmänna val. Om såsom här föreslagits på länsstyrelse överföres skyldighet att verkställa slutlig röstsammanräkning vid samtliga kommunalval, uppkommer för statsverket viss kostnadsökning. Denna torde dock inte bli av nämnvärd betydelse.

I samband med de ändringar i vallagstiftningen, som här förordats, synes det lämpligt att vidtaga viss redaktionell justering av ValL 1 § med hänsyn till att från och med den 1 januari 1963 Gävle stad återinträtt i Gävleborgs läns landstingskommun och Hälsingborgs stad i Malmöhus läns landstingskommun (se SFS 1962: 38 och 39).

När det gäller frågan om ikraftträdandet av de föreslagna lagändringarna bör såsom valutredningen framhållit beaktas, att mandattiden för de ledamöter, som nu tjänstgör i valnämnd för valdistrikt på landet, utlöper den 31 december 1963. Den ändrade organisationen för valbestyrelsens ombesörjande torde med fördel kunna genomföras vid utgången av nyssnämnda mandattid. De här föreslagna ändringarna i vallagstiftningen föreslås därför i sin helhet få träda i kraft den 1 januari 1964; dock förordas att valnämnd för den fyraårsperiod, som börjar den 1 januari 1964, skall under år 1963 utses med tillämpning av de nya bestämmelserna. Vad angår valnämnd i städer kan det inträffa att den nu löpande mandatperioden utgår senare än vid utgången av 1963. Med tanke härpå bör föreskrivas att uppdrag såsom ordförande, ledamot eller suppleant i valnämnd, vilket meddelats med stöd av äldre lag och omfattar tid efter 1963 års utgång, skall upphöra vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Då kommunalval ägt rum före de nya bestämmelsernas ikraftträdande men ny röstsammanräkning skall ske efter ikraftträdandet, lär det vara tydligt att de nya bestämmelserna om sammanräkningsmyndighet skall äga tillämpning. I den mån valmaterialet i sådant fall icke finnes tillgängligt hos länsstyrelsen har denna att inforra detsamma.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; samt

2) lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Föredraganden hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga nämnda lagförslag.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Margit Hirén